

T.C.

**İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TUTUMU İLE
ÇOCUKLARIN SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİMİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fırat AYGİN

Malatya, 2024

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TUTUMU İLE
ÇOCUKLARIN SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİMİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fırat AYGEN

Tez Danışmanı: DoçDr. SerpilPEKDOĞAN

Malatya, 2024

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-142
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumu İle Çocukların Sosyal Duygusal Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç.Dr.Serpil PEKDOĞAN

HAZIRLAYAN
Fırat AYGİN

Jürimiz tarafından 25/09/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği** ile başarılı bulunarak Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

- 1.Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN
- 2.Dr. Öğr. Üyesi Asuman BİLBAY
- 3.Dr.Öğr. Üyesi Seda ŞAHİN

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve 20.../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Eyüp İZCİ

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumu ile Çocukların Sosyal Duygusal Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlaki değerlere ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun bir biçimde belirttiğimi onurumla doğrularım.

Fırat AYGEN

ÖNSÖZ

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumu ile Çocukların Sosyal Duygusal Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı çalışmamda; beni motive edip bana rehberlik eden, çalışmam boyunca katkılarını esirgemeyen ve çalışma alanlardaki iç görüşü ile beni yönlendiren danışmanım sayın Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecinde her koşulda yardımına koşan meslektaşım Ayten ATEŞ'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Bana olan inançlarını sürekli yineleyen ve her başarımda da her başarısızlığım da yanımda duran annem Şefika AYGEN'e, babam Mustafa AYGEN'e, ablalarım Fatma ve Leyla AYGEN'e ve abilerim Eyyüp ve İlyas AYGEN'e sonsuz şükranlarımı ne kadar sunsam yetersiz kalır.

Ülkemizde çocuklarımıza yönelik hak ihlallerinin sadece hukukî düzlemde değil aynı zamanda pedagojik düzlemde de önüne geçilmesi için çalışmaların yapılıp hayata geçirilmesi temennisi, umarım ki yaygınlaşır ve ilgi odağına dönüşür.

Fırat AYGEN

ÖZET

EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TUTUMU İLE ÇOCUKLARIN SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

AYGEN, Fırat

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
X+85 Sayfa

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN

Çocuk hakları 20. yy'de adından en çok söz ettiren hak başlıklarındandır. Çocukların gelişim süreci ile çocuk hakları iç içe geçen kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların gelişim süreçlerinde, çocuk haklarının korunması ve sürdürülmesinde ebeveynler önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumlarının çocuğun birçok gelişim alanını etkilediği düşünülmektedir. Bu araştırmada çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal ve duygusal gelişimine nasıl etki ettiği üzerine bir çalışma yürütülmüştür. Araştırmada sürecindeki verilerin toplanması için Okul Öncesinde Sosyal Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği(SDBPDÖ), Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği(ÇHETÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Doğum yılı, cinsiyet, ebeveyn yaşı, ebeveyn doğum yeri, ebeveyn eğitim durumu, ailenin algılanan gelir düzeyi, ebeveyn medeni durumu ve ebeveyn meslek durumundan oluşan sekiz değişken açısından veriler; Kolmogorov-Smirnov normallik testi ve Shapiro-Wilk normallik testi ile analiz edilmiştir. Parametrik olmayan sonuçların analizinde ise Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal ve duygusal gelişimi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ancak bunun anlamlı olmadığı görülmüştür. Her iki ölçeğin tüm alt boyutları ve toplam ölçek puanları arasındaki ilişkiye dair elde edilen sonuçların; ebeveynlerin çocuk haklarına dönük tutumu ile çocukların sosyal ve duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin birçok boyut açısından tespit edilmesine yardımcı olacağı ve bu çalışmanın literatüre önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn, Çocuk Hakları, Sosyal gelişim, Duygusal gelişim.

ABSTRACT

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTS' ATTITUDES TOWARDS CHILDREN'S RIGHTS AND CHILDREN'S SOCIAL EMOTIONAL DEVELOPMENT

AYGEN, Fırat

M.S., İnönü University, Institute of Educational Sciences,
The Department of Preschool Education
X+85 Page

Advisor: Associate professor Serpil PEKDOĞAN

Children's rights are one of the most talked about rights topics in the 20th century. Parents play an important role in the developmental processes of children and in the protection and maintenance of children's rights. It is thought that parental attitudes towards children's rights affect many developmental areas of the child. It is thought that parental attitudes towards children's rights affect many areas of development of the child. In this research, a study was conducted on how parental attitudes towards children's rights affect children's social and emotional development. Preschool Social Emotional Skills and Psychological Resilience Scale (SDBPDS), Parental Attitude Scale Towards Children's Rights (ÇHETÖ) and Personal Information Form were used to collect data during the research process. Data in terms of eight variables consisting of year of birth, gender, parental age, parental birthplace, parental educational status, perceived income level of the family, parental marital status and parental occupational status; It was analyzed using the Kolmogorov-Smirnov normality test and the Shapiro-Wilk normality test. In the analysis of non-parametric results, Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis test were applied. Looking at the results of the research, it was seen that there was a negative relationship between parents' attitudes towards children's rights and children's social and emotional development, but this was not significant. The results obtained regarding the relationship between all sub-dimensions of both scales and total scale scores; It is thought that this study, which will help determine the relationship between parents' attitudes towards children's rights and children's social and emotional development in many dimensions, will make a significant contribution to the literature.

Key Words: Parent, Child Rights, Social development, Emotional development.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	x

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Problemi	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Tanımlar	7

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Bilgiler	8
2.1.1. Çocuk Hakları.....	8
2.1.2. Çocuk Hakları Sözleşmesi.....	10
2.1.3. Ebeveyn Tutumları	15
2.1.4. Ebeveynler ve Çocuk Hakları.....	16
2.1.5. Sosyal Gelişim.....	16
2.1.6. Duygusal Gelişim	17
2.1.7. Psikolojik Dayanıklılık.....	18
2.2. Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumu İle İlgili Çalışmalar	19
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	19
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	21
2.3. Çocuklarda Sosyal Duygusal Gelişim ve Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Yapılan Çalışmalar	23

2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	23
2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	25

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	28
3.2. Katılımcılar	28
3.3. Veri Toplama Araçları ve Yöntemleri	30
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	30
3.3.2. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği (ÇHETÖ).....	30
3.3.3. Okul Öncesinde Sosyal Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (SDBPDÖ)	31
3.4. Verilerin Toplanması	32
3.5. Verilerin Analizi.....	32

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Alt Problem 1	33
4.1.1. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Çocukların Doğum Yılına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	33
4.1.2. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Çocuğun Cinsiyetine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	39
4.1.3. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Ebeveyn Yaşına İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	40
4.1.4. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Doğum Yeri İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	42
4.1.5. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Eğitim Durumu İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	44
4.1.6. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Algılanan Gelir Düzeyine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	45
4.1.7. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Medeni Duruma İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	46
4.1.8. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Meslek Durumuna İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	47

4.2. Alt Problem 2	48
4.2.1. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Çocukların Doğum Yılına İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	49
4.2.2. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Çocuğun Cinsiyetine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	50
4.2.3. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Ebeveyn Yaşına İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	51
4.2.4. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Doğum Yeri Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	52
4.2.5. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar.....	54
4.2.6. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler Ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	55
4.2.7. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar.....	57
4.2.8. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Meslek Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar	58
4.3. Alt Problem 3	59

BÖLÜM V

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma.....	61
5.2. Öneriler	68
KAYNAKÇA.....	69
EKLER	80
Ek 1: Etik Kurul Kararı	80
Ek 2: Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni.....	81
Ek 3: Aydınlatılmış Onam Formu	82
Ek 4: Ölçek İzinleri	83
Ek 5: Kişisel Bilgi Formu	85

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışmaya katılan çocuklara ve ebeveynlere dair betimleyici özellikler	29
Tablo 2. ÇHETÖ puanlarının doğum yılı değişkenine göre 4 kategori olarak alındığında betimsel istatistikler	34
Tablo 3. Doğum Yılı Değişkenin İlişkin ÇHETÖ Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	36
Tablo 4. ÇHETÖ puanlarının doğum yılı değişkenine göre normallik testi sonucu	38
Tablo 5. Doğum yılı değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu	38
Tablo 6. ÇHETÖ puanlarının doğum yılı değişkeninin kategorilerine göre Mann Whitney U testi sonucu	39
Tablo 7. ÇHETÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre normallik testi sonucu	40
Tablo 8. ÇHETÖ puanlarının Cinsiyet değişkenine Mann Whitney U testi sonucu	40
Tablo 9. ÇHETÖ puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre normallik testi sonucu ...	41
Tablo 10. ÇHETÖ puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu.....	41
Tablo 11. ÇHETÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre normallik testi sonucu ...	42
Tablo 12. ÇHETÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu.....	43
Tablo 13. ÇHETÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre ebeveyn tutumları	43
Tablo 14. ÇHETÖ puanlarının eğitim durumu değişkenine göre normallik testi sonucu.....	44
Tablo 15. ÇHETÖ puanlarının eğitim durumu değişkenine göre tüm puan dağılımları	45
Tablo 16. ÇHETÖ puanlarının normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları.....	45
Tablo 17. ÇHETÖ puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre tüm puan dağılımları	46
Tablo 18. ÇHETÖ puanlarının normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları	47
Tablo 19. ÇHETÖ puanlarının medeni durum değişkenine göre tüm puan dağılımları	47
Tablo 20. ÇHETÖ puanlarının meslek değişkenine göre normallik testi sonucu	48

Tablo 21. <i>ÇHETÖ puanlarının meslek değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonuçları</i>	48
Tablo 22. <i>SDBPDÖ puanlarının doğum yılı değişkenine göre normallik testi sonucu</i> ..	49
Tablo 23. <i>SDBPDÖ puanlarının doğum yılı değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu</i>	50
Tablo 24. <i>SDBPDÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre normallik testi sonucu</i>	50
Tablo 25. <i>SDBPDÖ puanlarının cinsiyet değişkenine Mann Whitney U testi sonucu</i> ...	51
Tablo 26. <i>SDBPDÖ puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre normallik testi sonucu</i>	51
Tablo 27. <i>SDBPDÖ puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu</i>	52
Tablo 28. <i>SDBPDÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre normallik testi sonucu</i>	53
Tablo 29. <i>SDBPDÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu</i>	53
Tablo 30. <i>SDBPDÖ puanlarının eğitim durumu değişkenine göre normallik testi sonucu</i>	54
Tablo 31. <i>SDBPDÖ puanlarının eğitim durumu değişkenine göre tüm puan dağılımları</i>	55
Tablo 32. <i>SDBPDÖ puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre normallik testi sonucu</i>	56
Tablo 33. <i>SDBPDÖ puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılıkları</i>	56
Tablo 34. <i>SDBPDÖ puanlarının medeni durum değişkenine göre normallik testi sonucu</i>	57
Tablo 35. <i>SDBPDÖ puanlarının medeni durum değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermemesi</i>	57
Tablo 36. <i>SDBPDÖ puanlarının meslek değişkenine göre normallik testi sonucu</i>	58
Tablo 37. <i>SDBPDÖ puanlarının Meslek değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonuçları</i>	59
Tablo 38. <i>ÇHETÖ ve SDBPDÖ ait puanların dağılımının incelenmesi</i>	59
Tablo 39. <i>Veli tutumu ölçeğinin alt boyutları ve toplam ölçek puanı ile psikolojik dayanıklılık ölçeğinin alt boyutu puanları ve toplam ölçek puanları</i>	60

KISALTMALAR

BM	: Birleşmiş Milletler
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
UNİCEF	: Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
ÇHETÖ	: Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği
SDBPDÖ	: Sosyal Duygusal Beceriler Ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği
YY	: Yüzyıl

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çocuk hakları; çocukların güven, sağlık ve esenlik içerisinde yaşamda yerini almasını sağlayan temel haklar bütünüdür. Bu hakların uygulanması ve devamlılığında ebeveynler önemli bir unsurdur. Ebeveynler çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemede önemli role sahiptirler. Çocukların gelişimsel alanlarının ebeveynler tarafından desteklenmesi, çocuğun yaşama uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır (Covell, 2012). Sosyal duygusal gelişim alanı da bu gelişim alanlarından biridir.

Sosyal gelişim; çocuklarında dış dünya ile ilişkisinin ve iletişiminin sağlıklı ölçülerde olmasını ifade eder. Çocuğun benliğinin toplum tarafından kabul görmesi ile başlayan bu süreç, toplumsal normlara uyum ile devam eder ve gelişir. Çocuğun sosyal gelişim sürecinde ebeveynler ilk özneler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun sosyal yeterlilikler kazanması için toplumsallaşması sürecinde ebeveynler katalizör görevi görür (Takaschi, vd., 2005).

Duygusal gelişim ise sosyal gelişimle bağlantılı olmakla beraber, kişinin duyular aracılığıyla kavradıklarını tepkiler şeklinde yorumlama sürecidir. Duygusal gelişim, çocuğun duygularını tanıması, yorumlaması ve dışa yansıtması olarak ifade edilmektedir. Çocuğun duygularını tanıması ve yansıtması aile içinde başlar. Ebeveynler, çocuğun duygularını anlama ve yönetme kapasitesini artırmak için en etkin role sahip unsurlardır (Eren Yavuz, 2002).

Sosyal duygusal gelişim; kişinin sosyal yeterliliği ile duygusal becerilerinin paralel bir şekilde gelişmesi süreci bütünüdür. Sosyal açıdan çocuğun kazanacağı tüm yeterliliklerin temeli duygusal becerilere dayanmaktadır. Çocuğun kendisini ve dünyayı tanıması sürecinde, ilişki kurma ve onu sürdürme ile sağlıklı iletişim kanalları yaratması sosyal duygusal gelişim alanındaki ilerlemesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu gelişim alanı, çocuğun aile ile kurduğu bağ doğrultusunda temellenir. Ebeveynler bu yüzden sosyal duygusal gelişimde önemli bir etkiye sahiptirler (Baydan, 2010).

Çocuk hakları, 21. yüzyılda ortaya çıkan yeni sözleşmelerle hukukî anlamda tanımlanmıştır. Bu haklar, bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve ahlaki açılardan çocuğu koruma altına almakta ve onun yaşamının en kırılgan döneminde güçsüzlüğü ve özel gereksinimleri göz önünde bulundurarak hak ettiği yaşam olanaklarını

sağlamayı amaçlamaktadır (Akyüz, 2013). Yürürlükteki hukuka göre, çocuk hukuku ile ilgili kurallarla düzenlenen ve yargı organları tarafından koruma altına alınan haklara "Çocuk Hakları" denir. Bu haklar, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve ahlaki açıdan korunmasını sağlar. Aynı zamanda, çocuğun güçsüzlüğü ve özel gereksinimleri dikkate alınarak, hayatının en hassas döneminde hak ettiği yaşam koşullarına sahip olmasına olanak tanır (Pekdoğan, 2024). Çocuk haklarının uygulanması ile çocukların gelişim alanlarında sağlıklı bir şekilde ilerlemesi iç içe geçmiş faktörlerdir. Bu bağlamda ebeveynlerin tutumu, çocuk haklarının nasıl uygulanacağını ve çocuğun bu haklardan nasıl faydalanacağını doğrudan etkilemektedir (Kesayak ve Karatekin, 2020).

Ebeveynler, çocuklarının haklarına saygı göstererek ve bu hakları gözeterek, onların topluma faydalı ve sağlıklı bir birey olarak gelişmelerine katkıda bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse, ebeveynler çocuklarının eğitim hakkını destekler ve bu süreçte olumlu bir bakış açısıyla çocuklarının yanında olurlarsa, şiddet içermeyen, olumlu disiplin yöntemleri uygulayarak fiziksel ve duygusal haklarını korur ve onların fikirlerini dinleyerek ifade özgürlüğüne saygı gösterirlerse, çocuk hakları etkin bir şekilde yaşama geçirilmiş olmaktadır. Bu durumun aksine ebeveynlerin uygulamış olduğu ihmâlkâr veya baskıcı tutumları, çocukların haklarının ihlâl edilmesine neden olabilir. Bu durum, çocukların fiziksel ve duygusal gelişiminde olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Çocuk haklarının korunması, ebeveynlerin bilinçli, duyarlı ve destekleyici bir tutum sergilemesiyle yakından ilişkilidir. Tüm bu bilgiler ışığında, araştırmada ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi bu çalışmada amaçlanmıştır. Bu çerçevede çalışmanın giriş bölümünde problem durumu, araştırmanın problemi, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve araştırma konusu ile ilgili içerikler bulunmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Çocuk, tarihsel serüvende kültürel koşullara göre farklı şekillerde tanımlanmıştır. Çocuğa olan yaklaşım temel olarak toplumların adalet anlayışına paralel bir şekilde ilerlemektedir. Çocuk, yardıma muhtaç bir şekilde dünyaya gelir. Yardıma muhtaç olan çocuğun ihtiyaçlarına cevap vermek ebeveynlerin görevidir. Tarihsel serüvende birçok farklı zaman ve coğrafyada çocukluk, ebeveynlerin yükümlülüklerini yerine getirdiği ölçüde yaşama dâhil olmuştur. Ebeveynlerin çocuk haklarına dair tutumu hukuk alanına da yansımaktadır. Buna en iyi örnek Roma ve Germen hukukudur (Koschaker, 1997).

İnsan yaşamında belirleyici olan çocukluk için toplumlar farklı tarih dilimlerine göre başka anlamlar atfetmiştir. Çocukluğa atfedilen anlam; çocuk hakları bağlamında da yetişkin kitlesinin bakış açısına dair izler taşımaktadır (Dirican, 2018). Çocuk geç dönemde farkında olunan bir varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlık tarihindeki hukukî gelişmeler çocuktan yetişkine doğru değil yetişkinden çocuğa doğru olmuştur. Bu nedenle çocuk ve hak kavramının bir araya gelişi uzunca bir süre gündeme gelmemiştir. 20.yy'da insan haklarının öncülü olarak çocuk haklarının yaşamda yer edinmesi gerektiği fikri karşılık bulmaya başlamıştır. Çocukların ne gibi haklara sahip oldukları ve bu haklarının uygulanması için yetişkinlerin neler yapması gerektiğine dair önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların sonucu, 1989 yılında iki yüze yakın devletin imzaladığı Çocuk Hakları Sözleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Akyüz, 2013). Çocuk, çocuk hakları sözleşmesinde ifade edilen haklar ile çocuklar belli ölçülerde yasal garantilere erişmiştir. Ebeveynler de çocuk sahibi olmanın bilinci ile bu haklara saygı duyma ve bu hakların uygulanması sorumluluğuna sahiptir. Ebeveynler, çocukları ihmâl ve istismardan izole bir şekilde uygun bakım ve koruma ortamı yaratmak ile sorumludurlar (Baker, 2004).

Çocuğun gelişiminde ebeveynler en merkezi role sahip olan aile üyeleridir. Bu merkezi role dair; çocuğun hür iradesine saygı göstermek, eşit haklar çerçevesinde yaklaşmak, düşüncelerini açıkça ifade edeceği ortamı yaratmak ve çocuğu duygusal açıdan yoksun bırakmamak şeklinde beklentiler vardır (Kulaksızoğlu, 2003). Aile, demokratik kültürün meydana gelmesinde en temel unsurdur. Katılma, tartışma, açıklık, adalet, tarafsızlık, oto disiplin gibi demokratik değerler ancak deneyimler ile öğrenilebilir. Aile kurumunda ebeveynlerin davranış şekillerinin demokratik veya anti demokratik olması çocukların gelişimini etkilemektedir (Doğan, 2004).

Çocukların gelişim alanları ve gelişim süreçleri, maruz kaldıkları çevresel koşullara göre şekillenmektedir. Farklı bilgi ve deneyimlerden kaynaklı gelişim süreçlerinden farklı sonuçlar meydana gelmektedir. Çocuklar; kendilerinin ve başkalarının haklarını ancak deneyim kazanabileceği alanlarda öğrenebilir. Çocuğun ihtiyaçlarının giderilmesi doğduğu andan itibaren ebeveynlerin sorumluluğundayken, ilerleyen yıllarda okul öncesi eğitim kurumlarından başlayarak sonraki eğitim kurumlarının sorumluluğundadır. Çocuklar okul öncesi eğitimle; diğer çocuklar ve yetişkinlerle birlikte işbirliği, sırasını bekleme, duygu ve düşüncelerini uygun yollarla ifade etme, kendi haklarını koruma ve diğerlerinin haklarına saygı duyma konularında

planlı uygulamalar yoluyla yaşantılar kazanırlar. Bundan dolayı çocukların aile ve okulda maruz kaldığı içeriklerin paralel olması gerekir. Okul öncesi dönemde ailenin tutumu çocuk haklarının uygulanma düzeyinde oldukça belirleyicidir (Washington, 2010).

Ailelerin tutumları çocukların hem eğitim hayatları hem de sosyal duygusal gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir Sosyal ve duygusal gelişimde ebeveynler, çocuğun taklit edecekleri en önemli rol modellerdir. Sosyal öğrenme kuramının da ifade edildiği üzere çocuğun gelişim sürecinde, çevre ile olan etkileşimi davranış biçimini belirleyen en temel faktördür. Bu kurama göre; çocukta gözlem yolu ile davranışın oluşum evreleri meydana gelmektedir (Aydın, 2000). Çocuğun sosyal özellikleri, ağırlıklı olarak çevresindeki insanları rol model almasıyla belirlenmektedir. Ebeveynlerin çocukları ile ilişkisi kardeşler arası ilişkiyi de tayin eder. Çocukların dünyanın geri kalanı ile sosyal ve duygusal ilişki şablonları neredeyse bir bütün olarak aile tarafından belirlenir (Sailor, 2004).

Çocukların sosyal duygusal gelişim süreçlerinde psikolojik dayanıklılık önemli bir yer tutmaktadır. Psikolojik dayanıklılık çocukların riskli ya da olumsuz yaşam koşullarına rağmen (boşanma, maddî yetersizlik, aile yapısındaki bozukluk, yaşadığı travmalar, olumsuz risk faktörleri vb. durumlar) bu zorlu koşulların üstesinden gelebilmesi ve eski hâline dönmesi olarak tanımlanmaktadır (Garmezy, 1993). Psikolojik dayanıklılık, erken çocukluk döneminde şekillenmeye başladığından, ebeveynlerin bu dönemdeki tutumları büyük önem taşır. Ebeveynler, çocuklarına özgür seçim yapma imkânı tanımalı, bireysel farklılıklarını kabul etmeli ve aldıkları kararların sonuçlarını üstlenmelerine destek olmalıdır. Psikolojik dayanıklılığın gelişiminde bir diğer kritik etken ise ilgi çekmeye çalışan çocuklardır. Aile içinde yeterli ilgi görmeyen çocuklar, özel olma ihtiyaçları karşılanmadığı için sağlıklı ilişkiler ve iletişim kurmakta zorlanabilir ve karşılaştıkları olumsuz durumlarla başa çıkmak için ekstra çaba sarf ederler. Başka bir deyişle, bu çocukların kendileri ve yaşamları için daha yoğun bir mücadele sergiledikleri gözlemlenmektedir (Maddi, 1987).

Çocuk hakları ile çocuğun gelişim alanları ve psikolojik durumları arasında doğrudan bir ilişki olduğu gözlemlenebilmektedir. Çocuk haklarına dair ebeveynlerin iç görülerinin artması çocuğunun bütün gelişim alanlarına etki edebilmektedir (Yurtsever, 2009). Çocuk hakları, çocuğun güvenli, destekleyici ve sevgi dolu bir çevrede büyümesini sağlayarak, onların sosyal ve duygusal gelişimini doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmada

‘ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişki nedir?’ sorusuna cevap aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Problemi

Araştırmada beş-altı yaş çocuğa sahip ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın ana problem cümlesi olan ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi merkeze alınarak araştırmada demografik bilgileri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunu ölçmek amacıyla ebeveynler tarafından doldurulan “Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve çocukların sosyal duygusal gelişimini ölçmek amacıyla, çocukların öğretmenleri tarafından doldurulan “Okul Öncesinde Sosyal Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler uygun analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın amacına yönelik aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır;

- 1- Okul öncesi eğitime devam eden çocuklara sahip ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu; doğum yılı, cinsiyet, ebeveyn yaşı, ebeveyn doğum yeri, ebeveyn eğitim durumu, aile algılanan gelir düzeyi, ebeveyn medeni durumu ve ebeveyn meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık söz konusu mudur?
- 2- Okul öncesi eğitiminde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişimi; doğum yılı, cinsiyet, ebeveyn yaşı, ebeveyn doğum yeri, ebeveyn eğitim durumu, aile algılanan gelir düzeyi, ebeveyn medeni durumu ve ebeveyn meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık söz konusu mudur?
- 3- Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal gelişimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocukların sahip oldukları hakları yaşamlarında kullanmak ve onlara güvenli alanlar yaratmak medeniyetin sağlıklı gelişimi için gün geçtikçe daha fazla önem taşımaktadır. Toplumsal ve bireysel düzeydeki hak ihlallerinin önüne köklü bir şekilde geçmek için çocuk hakları konusunda tüm paydaşların üzerine düşeni yapması

beklenmektedir (Doğan, 2004). Çocuk hakları, çocukların şiddetten, istismardan ve ihmâlden korunmasını güvence altına almaktadır. Bu koruma sistemi, çocukların kendilerini güvende hissetmelerini sağlar, bu durumda sağlıklı bir sosyal ve duygusal gelişim için temel bir gerekliliktir. Güvende hisseden çocuklar, başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurabilirler, aile ve toplum tarafından kabul edilirler, kendilerine değer verildiğini hisseden çocuklar daha özgüvenli olmakta ve sağlıklı bir şekilde büyüme ve gelişme süreçlerini devam ettirmektedirler. Çocuk hakları aynı zamanda, çocukların kendi düşüncelerini ifade etme ve karar alma süreçlerine katılma hakkını da savunmaktadır. Çocuklar bu haklarını kullandıkça, kendilerini ifade etme yetenekleri, duygusal farkındalıkları, empati kurma, duygusal düzenleme ve sosyal ilişkilerde etkin olma gibi sosyal ve duygusal becerileri destekler. Bu süreçte çocukların en büyük destekçileri, şüphesiz ki ebeveynleri olmaktadır.

Bu araştırmada ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin boyutlarını ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda çocuk haklarına yönelik tutumların çocuğun birçok gelişim alanına etki ettiği gerçeğinin daha çok anlaşılması, araştırma açısından önemli görülmektedir. Bu çalışmada, çocuk hakları ile çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin boyutlarının ortaya konulması hedeflenerek alan yazına yeni bir katkı sağlanması düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, Diyarbakır merkez ilçelerinde bulunan bağımsız anaokullarından oluşmaktadır. 2023-2024 eğitim öğretim yılında yapılan çalışma 206 çocuk ve ebeveyn ile sınırlıdır.
2. Araştırma; kişisel bilgi formu, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutum ölçeği ve okul öncesi sosyal-duygusal beceriler ve psikolojik dayanıklılık ölçeği ile toplanan verilerle sınırlı tutulmuştur.

1.5. Varsayımlar

- Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuk hakları tutum ölçeğini kendi görüşleri doğrultusunda cevapladıkları varsayılmıştır.

- Araştırmaya katılım gösteren öğretmenlerin, okul öncesinde sosyal duygusal beceriler ve psikolojik dayanıklılık ölçeğini çocukları yakından tanıyarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Ebeveynlik: Ebeveynlik, çocuklar tarafından ihtiyaç duyulan kaynakları temin eden, çocukların yaşamını sürdürebilmesi için gerekli önlemleri alan ve bu çocukların sağlıklı bir şekilde yetişmesi için sorumluluklar üstlenerek çocuğun bir birey olmasını sağlayan sürecin kendisidir (Öngider, 2013).

Ebeveyn Tutumu: Çocuğun gelişim sürecinde, ana rahmine düştüğü ilk andan itibaren temel rolü oynayanlar ebeveynlerdir. Ebeveynlerin çocuğa karşı yaklaşımı, çocuğun bütün gelişim alanlarda belirleyicidir. Ebeveynlerin çocuklara karşı bütün duygu, düşünce ve eylemleri onların tutumunu içerir (Özgün, 2013).

Çocuk Hakları: Çocuğun, toplum içerisinde bir birey olarak yaşama dâhil olabilmesi için bir takım haklara sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu haklar; çocuğun doğum öncesinden doğum sonrasına kadar zihinsel, ruhsal ve bedensel esenliğini esas alır. Çocuğun sağlıklı ve uyumlu bir şekilde yetişmesi için Çocuk Hakları Sözleşmesi ile garanti altına alınan bir takım haklar tüm dünya tarafından kabul görmüştür. Bu haklar çocukların medeni hakları, kişilik hakları, sosyal hakları, ekonomik hakları ve kültürel hakları şeklinde sıralanmıştır (UNICEF, 1989).

Çocuklarda Sosyal Duygusal Gelişim Ve Psikolojik Dayanıklılık: Çocuğun toplumsal kodları kavrayıp ilişki ve iletişim kurabilme kabiliyetinin artmasına için meydana gelen süreç sosyal gelişim olarak tanımlanabilir (Cırhinlioğlu, 2001). Çocuğun iç ve dış ilişkilerinde kendisini ve ilişkilerini yönetebilme kapasitesine duygusal gelişim denir (Meinke, 2019). Psikolojik dayanıklılık ise çocuğun gelişim sürecinde karşılaştığı sorunlara karşı olumlu neticelere ulaşması olarak yaygın bir şekilde tanımlanmaktadır (Masten, 2001).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde; çocuk hakları, çocuk hakları sözleşmesi, ebeveyn tutumları, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu, sosyal gelişim, duygusal gelişim ve psikolojik dayanıklılığa yönelik kuramsal bilgiler ve bu konulara ilişkin ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Bilgiler

2.1.1. Çocuk Hakları

Çocuk, tarihsel süreç boyunca yetişkinin gölgesinde kalmış ve insanlığın hafızasında yer edinememiş bir varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel kayıtlar incelendiğinde ‘çocuk kimdir?’ sorusuna cevap olacak nitelikte olan tarihsel ürünlerde babanın mutlak hükmü altındaki varlık, küçük yetişkin veya biyolojik yetersizliğinden dolayı yetişkinliğe kadar muhtaç bir varlık gibi bakış açılarına maruz kaldığı görülmüştür (Karakaş ve Çevik, 2016).

Arkaik hukukî metinlerinden olan Hammurrabi Kanunları çocuğun hukuken bir toplumsal sözleşmeye konu unsuru olduğu ilk metindir. Bu metinde çocuk, babanın mülkü olarak görülmüştür. Bu bakış açısı dönemler içerisinde farklı şekilde yorumlansa da uzun bir süre boyunca katî bir şekilde etkisi kırılamamıştır (Sağlam ve Aral, 2016). Ancak 20.yy’de kadar olan bu süreçte çocuk üzerinde farkındalık yaratan kısmî çıkışlar da olmuştur. Bunlardan bazıları; Platon, Comenius, Rousseau, İbn-i Sînâ ve Farabi gibi isimler çocuk hakları ile ilgili kısmî çalışmalarda bulunmuşlardır. Her uygarlığın içinde farklı bir pozisyona sahip olan çocuğun tanımı üzerinde küresel bir mutabakat ancak 20.yy’de mümkün olabilmıştır. 20.yy’e gelindiğinde insan hakları ile ilgili yoğun çalışmaların olması ile çocuk hakları da insanlığın ana gündem maddelerinden birine dönüşmüştür. “Daha erken ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişidir” şeklindeki çocuk tanımı tüm dünya tarafından kabul gören çocuk tanımı olmuştur (Merey, 2016). Bu tanımlardan hareketle dünyanın önemli bir nüfusunu oluşturan çocuk kitlesinin hakları üzerine çeşitli ulusal ve uluslararası organizasyonlar kurulmuş olup peş peşe hukukî sözleşmeler ve bildirgeler yayınlanmıştır (Giddens vd., 2000).

Yetişkin ile çocuk arasında hukukî metinlerde 20.yy'e kadar bir ayrım yapılmamıştır. 1689 tarihli Bill Of Rights, 1776 tarihli Virginia haklar bildirisi ve 1789 tarihli Fransız devrimi bildirgelerinde de görüldüğü üzere insan haklarını esas alan metinlerde çocuk ayrı bir varlık olarak görülmemiştir. Daha sonraki süreçlerde çocuk hakları açısından 20.yy'deki önemli kurumsal girişimlerden biri ise ABD'de 1912 yılında kurulan çocuk bürosudur. Bu büro ayrım gözetmeksizin tüm çocukların sağlığı ile ilgili çalışmalar yapmayı hedeflemiştir. Çocuğun ve haklarının hukukî zeminde tarif edildiği ilk bildiri, bölgesel ölçekte Rusya'da sosyalist devrimin ertesinde 1917 yılında proletkult (proletarya kültürü) hareketinin Moskova'da yayınladığı çocuk hakları bildirisi ilk bildiridir. Evrensel ölçekte ise ilk girişim 1923'te Eglantyne JEBB tarafından taslağı hazırlanan 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesidir. Bu beyannamede çocuğun hukukî tarifi üzerinde çok durulmamış olup çocuğun felaketlere ve istismarlara karşı korunması, beslenmesi ile beden ve ruh sağlığı için asgari koşullarının oluşturulması gündemde tutulmuştur. Bu beyanname Milletler Cemiyetine üye 54 devlet tarafından kabul edilmiş olup insanlık tarihinin küresel ölçekte çocuk haklarına dönük ilk hukukî bildirisi (Köksal,2008).

Ülkemizde 1931 tarihinde kabul edilen bu belgeye dönük 1936'da balkan ülkeleri tarafından I. Balkan kongresi organize edilmiştir. Kongreye katılım Türkiye için de çocuk hakları açısından uluslararası alanda bir ilk olmuştur. Cenevre çocuk hakları beyannamesi ile dünyada çocuk hakları ile ilgili bir kamuoyu duyarlılığı yaratılmış ve bu duyarlılığın gelenekselleşmesi adına üye devletlerin bir kısmı 1 Haziran tarihini, ağırlıklı kısmı da 20 Kasım tarihini çocuk hakları günü olarak ilan etmiştir. Bu ilanlar 1924 yılında düzenlenen 'Çocukların Refahı İçin Dünya' konferansından sonra tüm dünyaya duyurulmuştur. Ancak ülkemizde cumhuriyetin ilan tarihi olan 23 Nisan bizatihi çocuklara armağan edilmiştir. Cumhuriyet öncesi dönemlerde ise coğrafyamızda çocuk haklarına dönük hukuken ilk belirgin girişim Tanzimat döneminde Mithat Paşa tarafından Çocuk İslahevleri kimsesiz çocukları rehabilite etmek için kurulmuş olup tüzük hazırlanmıştır. Bu tüzük Osmanlının çocuk hakları kapsamında yasallaştırdığı ilk belgedir (Sağlam ve Aral, 2016).

Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi, Milletler Cemiyetinin II. Dünya savaşıdan sonra dağılması ile birlikte yaptırımsız ve dolayısıyla hükümsüz kalmıştır. II. Dünya savaşı ertesinde çocuklara dönük önemli girişimlerden ilki daha sonra UNICEF olarak adlandırılacak olan 'Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu' 13 Avrupalı devlet

tarafından desteklenen ve çocuklara birçok alanda yardımı hedefleyen bu girişim 1946 yılında oluşturulmuştur. 1948 yılında ise Paris'te Uluslararası Çocuk Merkezi kurulmuştur (Hamon, 2006).

Milletler Cemiyetinin II. Dünya savaşıdan sonra devamı niteliğinde olan Birleşmiş Milletler (BM), UNICEF organizasyonunu kurumsal bir uzvu hâline getirip çocukların yaşam standartlarının yükseltilmesini hedeflemiştir. UNICEF daha önce acil durumlar için çocuklara dönük yardım ve bağış kuruluşu iken 1953 yılında yaşanan dönüşümü ile çocukların tüm alanlardaki standartlarının yükseltilmesinin hedefleyerek çocuk haklarının uluslararası arenada gündemde tutmaya çalışmıştır. 1959 yılına gelindiğinde ise çocuk hakları konusunda önceki bildirgeden daha geniş kapsamlı bir bildiğe yayınlamıştır. Bu bildiğe 10 ilke üzerine temellendirilmiş olup bu ilkeler Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesine ek olarak; ayrımcılığa maruz kalmamak, birden fazla gelişim alanının desteklenmesi, isim ve vatandaşlık hakkı, eğlenme hakkı, özel gereksinimli çocukların eğitim ve korunma hakkı, tüm çocuklar için zorunlu eğitim hakkı bu bildirgede yer alır. Kimsesiz çocuklar için ve bununla birlikte kamu kuruluşlarının sorumluluk üstlenme zorunluluğu, çocukların evrensel değerler ile yetiştirilmesi de bu bildirgede yer almıştır (İnan, 1995).

BM tarafından yayınlanan 20 Kasım 1959 tarihli bildirgenin akabinde ülkemizde 28 Haziran 1963 tarihli Türk Çocuk Hakları bildirgesi UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından kabul edilmiştir. Bu bildirgede yurttaşların çocuk haklarını tanıma zorunluluğu, 16 yaşından önce çocukların eğitimden kopararak hiçbir işte çalıştırılmayacağı, devletin kurslar aracılığıyla informal eğitimler vermesi ve özel gereksinimli çocuklar için birtakım iyileştirilmeler kabul edilmiştir. Ayrıca tüm dünyada çocuk haklarına dönük kamuoyunun dikkatini çekip daha anlamlı farkındalıklar ve duyarlılıklar yaratmak adına 1979 yılı uluslararası çocuk yılı olarak ilan edilmiştir (Kurt, 2016).

2.1.2. Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk hakları, insan haklarının alt başlığında bir takım özel haklardan oluşur (Gander ve Gardiner, 2010). Avrupa konseyi; çocuk haklarını ‘çocuğun insani hakları’ olarak tarif ederken çocuk haklarının kabul gören geniş çaplı tanımı olan ‘tüm dünya çocuklarının sağlık, barınma, korunma, eğitim, yaşama, katılma gibi doğuştan gelen

evrensel hakları' olarak gören bir perspektif ile 20.yy'de çalışmalar yürütmüştür (Akyüz, 2013).

Çocuk haklarının inşa ve uygulama süreçlerinde Council Of Europe (2016) ;

- Evrensel ölçülerin esas alınarak ayrımcılık olmaksızın dünyanın tüm çocuklarına dönük olması
- Çocuğun yüksek faydası lehine olması
- Yaşama ve gelişme hakkının korunması
- Çocuğun süreçlere katılımını esas alması

ölçütlerini belirlemiştir.

1978 yılında Polonya tarafından çerçevesi çizilmiş olan çocuk hakları sözleşmesi önerisi üzerine 43 ülkenin temsilcisi ile kurulan çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu grup 1989 yılına kadar rutin olarak çocuk haklarına dönük yıllık raporlar hazırlamıştır. Bu raporlar doğrultusunda çocuk hakları sözleşmesinin çerçevesi doldurulmuş olup 1989 yılında BM insan hakları konseyinin takdirine sunulmuştur. Küresel ölçekte nihai olarak 20 Kasım 1989 tarihinde BM, 193 üye devlet tarafından onaylanan ancak 142 devlet tarafından imzalanan Çocuk Haklar Sözleşmesini yayınlamıştır. Daha sonra Somali ve Güney Sudan da bu bildirgeyi onaylamış ve böylelikle ABD dışında tüm ülkeler bu sözleşmenin tarafı olmuşlardır. Bu sözleşme ile çocuğun hukukî tanımı ve pozisyonu daha kapsamlı bir şekilde ifade edilmiştir. Sözleşmede çocukların medeni hakları, kişilik hakları, sosyal hakları, ekonomik hakları ve kültürel hakları tanımlanmıştır (ÇHS,1997).

Kişisel Haklar;

- Eşit ve adil yaşam hakkı
- Ayrımcılığa maruz kalmama
- Ebeveynlerin ayrı olması durumunda ülke fark etmeksizin birleşmeyi isteme hakkı
- İsteddiği ebeveynin yanında bulunma hakkı
- İstismara, sömürüye ve zorbalığa karşı korunma hakkı
- Müebbet ceza ve ölüm cezasından muafiyet hakkı
- Yaşama hakkı

- Dinlenilme hakkı
- Düşüncelerini ifade özgürlüğü
- Toplanma özgürlüğü
- Ulusal düzeyde silahlı çatışmalarda 15 yaş sınırı taahhüdü
- Özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine haksız müdahale yapılamaması, onur ve itibarının korunması hakkı

Ekonomik Haklar;

- Çalışma koşullarının düzenlemesini isteme hakkı
- İşe alınma yaşının düzenlemesini isteme hakkı
- Ebeveynlerin bakım ve hizmetinden yararlanma hakkı
- Ekonomik istismara ve sömürüye karşı koyma hakkı

Sosyal Haklar;

- Devletin bakım ve korunması çocuğun yararı lehine üstlenmesi
- Sosyal güvence hakkı
- Evlatlık edinilme hakkı
- Ücretsiz eğitim hakkı
- Özel gereksinimli çocuklara dönük kapsamlı desteklerin verilmesi hakkı
- Sağlıklı yaşam hakkı

Kültürel Haklar;

- Eğlenme ve sanatsal faaliyetlere katılma hakkı
- Yeteneklerine göre geliştirme ve yönlendirilme hakkı
- Çocukların lehine bilgi, belgelerin paylaşılması ve çocuk kitaplarının tasarlanması
- Azınlık gruplarına mensup çocukların kültürel değerlerine göre yetişme hakkı

Medeni Haklar;

- Dernek kurma hakkı
- Çocuk lehine yüksek yarar ilkesinin uygulanmasını isteme hakkı

- Katılma hakkı

Bu haklar 54 Maddeden oluşan bu sözleşme ile 18 yaşına kadar her bireyin çocuk olarak tanımlanacağı ifade edilmiştir. Sözleşmenin uygulanma sürecinde UNICEF gibi kuruluşlar ülkelerde durum raporları yayınlamıştır. Bu raporlar doğrultusunda çocuk hakları ihlallerinin gündemden düşmemesi sağlanmış olup hukukî yaptırımlara vesile olmuştur. Bu sözleşme ülkemizde 1990'da sözleşmenin 17. , 18. ve 30. Maddelerine şerh koyulup onaylanmış ancak 27 Ocak 1995 tarihinde yayınlamıştır. Bu sözleşmenin koordinatör niteliğindeki kurumsal sorumlusu Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tayin edilmiştir (SHÇEK, 2006).

BM'nin 1989 tarihli çocuk hakları sözleşmesinde aile ve devlet sorumluluğu ile çocuğun iradesi ve lehte faydası doğrultusunda hareket edilmesi gündemde tutulmuştur. Bu sözleşmede önceki sözleşmelerde kabul edilen temel değerlerin ve hakların kapsamaları genişletilerek kabul edilmiştir. Bunlara ek olarak;

- Çocuğun dernek kurma ve toplanma hakkı
- Hukukî durumlarda vasilik problemi
- Farklı ülkelerde yaşayan ebeveynlerin çocukların durumu
- Evlat edinme sistemi
- Yerel etnik gruplara mensup çocukların kültürel hakları
- Mülteci çocukların hakları
- Özel gereksinimli çocuklar için uygulanacak (ek) politikalar
- Sosyal güvenlikten yararlanma hakkı
- İlköğretimin zorunlu ve parasız oluşu ayrıca eğitime teşvik
- 15 yaşından önce çatışmaya girme ve askere alınma yasağı
- Çocuğun ceza yasalarını ihlâli durumunda uygulanacaklar sözleşmede yerlerini almışlardır (Tutkun & Koç, 2003).

BM çocuk hakları sözleşmesi gereğince ülkemiz yasalarında;

- Türk ceza kanununda (TCK) 18 yaşına kadar herkesin çocuk olarak kabul edileceği ön kabulü ile cezaî işlemler 0-12, 12-15 ve 15-18 yaş aralıkları kategorize edilerek uygulanır. Bu cezaî işlemlerde fiilî ehliyet durumları

(sakatlık, sağırılık, dilsizlik vs.) gözetilir ve bu doğrultuda uygulanacak işlemler değişkenlik gösterir (Yolcuoğlu, 2009).

TCK'da çocuk haklarını ihlâl eden cezaî müesseselerin kapsamı;

- Çocuk terki yasağı (TCK madde 37)
- Çocuğa yardım etmemeye dönük yaptırımlar (Madde 98)
- Çocuk düşürtmeye dönük yaptırımlar (Madde 99)
- Çocuk düşürmeye dönük yaptırımlar (Madde 100)
- Cinsel istismar suçu (Madde 103)
- Reşit olmayanlar ile cinsel ilişki suçu (Madde 104)
- Cinsel taciz suçu (Madde 105)
- Müstehcenlik ve Çocuk pornografisi suçu (Madde 226)
- Çocuğu fuhşa teşvik suçu (Madde 227)
- Uyuşturucu veya uyaran maddelerin çocuğa satılması sattırılması suçu (Madde 188)
- Çocukların kumar oynaması suçu (Madde 228)
- Çocukların Dilendirilmesi suçu (Madde 229)
- Çocuğun Soy Bağını Değiştirme suçu (Madde 231)
- Aile hukuku sorumluluklarının suçu (Madde 233)
- Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması suçu (Madde 234)

şeklinde mevcuttur.

Türk Medeni kanununda çocuğun kişilik ve hak ehliyeti tarif edilmiştir. Buna göre kişilik sağ doğma koşulu, hak ehliyeti ise ana rahmine düşme koşulu ile başlar. Bu kanunda çocuk haklarına dönük;

- Ebeveyn yükümlülüğü
- Velayet kapsamı
- Miras hükümleri
- Nafaka hükümleri

-Çocuğun vasisine dönük hükümler mevcuttur.

Türkiye Cumhuriyeti yasalarında çocuk haklarına dönük ceza kanunu ve medeni kanundaki hukukî çalışmalarında dışında çocukların haklarına dönük Çocuğu Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir (ASPB, 2013).

2.1.3. Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn, çocuğun biyolojik, ruhsal ve zihinsel gelişimi için gereken koşulları sağlamak ile sorumludur ve belirli hedefler doğrultusunda aile sisteminin ana bileşenidir (Brooks-Gun ve Markman, 2005). Ebeveynlerin çocukları ile ilgili eylem ve davranışları onların tutumlarını belirler. Bu tutumlar genel olarak; demokratik tutum, otoriter tutum, aşırı koruyucu tutum ve aşırı izin verici tutum olarak sınıflandırılmaktadır (Özgün,2013).

- **Demokratik Tutum:** Bu tutuma sahip aileler için çocuk; düşüncelerine, kararlarına ve eylemlerine saygı duyulması gereken bir bireydir. Aile içinde esnek bir kural sistemi geliştirilerek çocuğun bağımsızlığı zedeleyecek durumlar ortadan kaldırılır. Çocuğun duygusal, zihinsel ve bedensel ihtiyaçları aile tarafından karşılanır. Çocuğun ailesiyle güvenli bir bağlanma gerçekleştirilmesi hedeflenerek öz becerilerine dayanan bir birey olması sağlanır (Güner,2011).
- **Otoriter Tutum:** Bu tutuma sahip ailelerde çocuk, emirleri yerine getirmek dışında herhangi bir işleve sahip değildir. Ceza kültürünün çok yaygın görüldüğü bu tutumda, emirlere riayet edilmediği zaman sıklıkla fiziksel veya psikolojik baskı unsurlarına başvurulmaktadır. Bu tutuma sahip ailelerin çocukları, düşük bir benlik algısına sahiptirler. Ayrıca bireyselleşme sürecinde oldukça zayıf bir profil çizerler (Yavuzer, 2011).
- **Aşırı Koruyucu Tutum:** Bu tutuma sahip ailelerde çocuk, sürekli sınırları çizilen ve bu sınırlar içerisinde yaşamını sürdürmesi gerek bir varlık olarak görülür. Bu tutum ile çocuğa sürekli müdahale edilerek çocuğun kendisine olan güven duygusu zedelenir. Kaygılı ebeveynlerin sahip olduğu bu tutumla, çocuk ailesine karşı bağımlı bir ilişki geliştirir (Erkan, 2013)
- **Aşırı İzin Verici Tutum:** Bu tutuma sahip aileler, çocuk merkezli aileler olarak tarif edilir. Bu tutumda çocukların talepleri aile tarafından reddedilmeden yerine getirilir. Çocuklar için kurallar geliştirilmez. Yanlış davranışlar da onay görür. Çocuklar ilgi ve sevgiden yoksun büyürler. Bu tutum ile büyüyen çocuklar herhangi bir öz disipline ve bağımsızlığa sahip olamazlar (Morrison, 2012).

2.1.4. Ebeveynler ve Çocuk Hakları

Aile, insan varlığının temel duygu ve düşüncelerinin ana fabrikası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu fabrikanın başındakiler anne ve babadır. Ebeveynler, çocuğun kendisini ve dünyayı tanımasını sağlamak ile sorumludurlar. Ebeveynlerin ufku, çocuklarının yaşam parametrelerini tayin eder. Çocukların sahip olduğu haklarının gereğini yerine getirmede birinci dereceden sorumlu olan ebeveynlik, toplum içerisinde hak temelli yaşam kültürüne devletten daha çok nüfuz eder (Ruddick, 1989).

Çocuk haklarına yönelik ebeveynlerin sahip olduğu bilinç düzeyi çocukların bütün gelişim alanlarındaki belirleyici temel unsurdur. Çocuğun gelişimsel süreci ile sahip olduğu hakların uygulanabilirliği paralel iki durum olarak görünmektedir (Yeşil, 2002). Ebeveynler, çocuk haklarına karşı birtakım sorumluluklara sahiptirler. Bu sorumluluklar çocuk haklarının uygulanabilmesi için yerine getirilmesi gerek temel sorumluluklardır. Çocuğun güvenliğini, sağlığını, imkânlarını ve duygusal ihtiyaçlarını gözetmek temel sorumluluklar olarak görülebilir. Aile içerisinde çocuğun haklarını özgürce kullanmasının zeminini ebeveynlerin tutumları belirler. Ebeveynlerin tutumları, çocuğun haklarını ihlâl edecek tarzda değil haklarını kullanabileceği bir dengede olmalıdır (Kent Kükürtçü, 2011).

İnsan haklarının temelini çocuk hakları oluşturmaktadır. Toplumda demokratik kültürün oluşması sürecinde, çocuk haklarının ailelerde önemli bir bilince ulaşması büyük rol oynamaktadır. Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik bilinç seviyeleri toplumsal gelişimde önemli etkenlerden biridir. Çocukların gelişim sürecinde haklarının ihlâl edilmeden uygulanma alanı bulunması toplumsal gelişimin de önünü açmaktadır. Bundan dolayı demokrasi kültürünün toplumda oturmuş bir kültüre dönüşmesi sürecinde ailelerin konumu oldukça etkilidir (Çılga, 2001).

Çocukların fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimlerinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi, ebeveyn tutumları bağlamında görülen temel başlıklardır. Çocuklar, gelişimsel açıdan ebeveynlerin gözetimi ve denetimi altındadır. Bu süreçte ebeveynlerin tutumları oldukça belirleyicidir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

2.1.5. Sosyal Gelişim

Sosyallik, diğer insanlar ile olan ilişki ve iletişim bütünüdür. Kişinin toplumsallaşma süreci olarak da ifade edilir. Öteki insanlarla temaslar üzerinden

gerçekleşen bu durum bireyin varoluş tezahürlerinden biridir. Ailede başlayan bu süreç, dış mekânlardaki temas ile form kazanmaktadır. Bundan dolayı sosyallik toplumsal yaşam becerisi olarak da görülebilir (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Sosyal gelişim, kişinin benlik algısı tasarımı yatay ilişkileri üzerinden şekillenen tutum ve davranışlar bütünüdür. Birey, çocukluktan itibaren benlik algısı inşasını diğerleri ile olan ilişkileri üzerinden temellendirir. Sosyal gelişim, kişinin toplumsal boyutu ile bireysel boyutunun çakışma noktasıdır. Bu çakışma noktası üzerinden birey, sosyal kimliğini var eder (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Okul öncesi dönemde çocukların ailede ve okulda kurduğu ilişkiler onun sosyal dünyasını meydana getirmektedir. Bu dönemde çocuklar, dış dünya ile temel sosyal eylemlere dâhil olmaktadır. Bu sosyal eylemler; paylaşımda bulunma, sohbet edebilme, sıra bekleme, diğerlerinin sınırlarına saygı duyma, kendini muhafaza etme ve ilişkiyi sürdürme şeklini sıralanabilir. Bu dönemde sosyal becerilerin sağlıklı bir işleyişe sahip olması, yaşamın ilerleyen yıllarında kişinin sosyal kimliğinde belirleyici bir role sahiptir (Gülay ve Akman, 2009).

Okul öncesi çağında çocuk; sosyal açıdan empati yeteneği geliştirmeye başlayarak diğerlerinin davranışlarına anlam vermeye başlar. Bu çağda çocuk, doğru ve yanlış davranışları sorgulayarak sosyal hayat içerisinde yerini alır. Çocuk, davranışlar ile duygular arasındaki ilişki bu çağda anlamaya başlar. Böylelikle duyguları tanıyarak sosyal paylaşımlarda bulunur ve öz değerlendirmeler yapar. Çocuklar sosyal hayata dâhil oldukça kendilerinin ve diğer çocukların sahip olduğu haklar noktasında daha fazla farkındalığa sahip olurlar (Ülgen ve Fidan, 1997).

2.1.6. Duygusal Gelişim

Dış dünyada meydana gelenlere karşı iç dünyada uyanan tepkiler bütünü duygu olarak tarif edilir. Bireyin çocukluktan itibaren çevresel şemalara göre kodladığı davranış altyapıları duygulara dayanmaktadır. Duygulanımlar; kişinin diğer insanlar, nesneler, olaylar ve durumlar ile kurduğu bağlardır (Saarni, 2001).

Duygusal gelişim, bireyin yaşam ile baş etme kapasitesidir. Çocukluktan itibaren yaşam içinde anlam örgüsünün tepkisel kodları ile duygular meydana gelmektedir. Duygusal gelişim; duyguları tanıma, anlama ve yönetme becerileri bütünüdür. Bu beceriler, kişinin davranışlarını oluşturan temel parametrelerdir (Yavuzer, 2006).

Duygu, kişinin hareket hâlinde olması için tetikleyici etkenlerin başında gelmektedir. Bu etken, kişinin dünya ile ilişkilerinde ve içsel motivasyonunda rol alır. Duygular olumlu veya olumsuz olabilmektedir. Olumlu duygular, kişinin yaşamdaki ihtiyaçlarını karşılamasını amaç edinir. Ancak bunu amaçtan yoksun yönelimler olumsuz duygular olarak tarif edilir. Duyguların oluşmasını sağlayan koşullar, çocukluk döneminde aile tarafından yaratılmaktadır. Çocukluk döneminde maruz kalınan etkilere verilen tepkiler, duygular aracılığıyla olmaktadır. Duygusal gelişim, tam bu noktada duygunun anlam süzgecinden geçip tepkiye dönüşmesini hedefler (Passons, 1975).

Duygusal gelişim, biyolojik ve psikolojik boyutun bir araya gelmesi ile meydana gelen gelişim alanıdır. Kişinin duyuları aracılığıyla algıladıklarını zihinsel düzlemde bilince çıkarması, duygunun oluşum sürecidir. Duyular ve zihin geliştikçe duygusal gelişim de ilerlemektedir. Bu gelişim süreci, diğer gelişim alanları ile iç içe geçen bir süreçtir. Kişinin sosyal ve bilişsel gelişim alanları, duygusal gelişimde ana rolü oynayan gelişim alanlarıdır (Güngör, 2015).

2.1.7. Psikolojik Dayanıklılık

Psikolojik dayanıklılık; bireyin sosyal problemleri çözme becerisi, bağlanma, öz düzenleme, yardım alabilme, doyum erteleyebilme, girişkenlik ile özgüven, sosyal yeterlilik ve duygu kontrolü alt başlıklarında oluşur. Bu başlıklardan her biri çocukluktan itibaren aile ve okul gibi önemli unsurların eseridir. Ayrıca koruyucu ve risk faktörleri, psikolojik dayanıklılığın temel süreçlerini belirlemektedir. Koruyucu faktörlerin olumlu sonuçlara, risk faktörlerinin ise olumsuz sonuçlara yol açtığı düşünülmektedir. Koruyucu faktörler genel olarak; çocukluktan itibaren gelişim alanlarının sağlıklı bir şekilde desteklenmesidir. Risk faktörleri, bunun aksine gelişim alanlarını olumsuz bir şekilde etkileyen yaşam koşulları bütünü olarak görülebilir (Şahan Aktan ve Önder, 2018).

Risk durumlarına karşı kendini koruyabilme ve uyum ile dengeyi sağlayabilme süreçlerinin bütünü psikolojik dayanıklılığa bağlıdır. Çocukluk döneminde krizlere karşı çocuğun direnç kazanabilmesi, sağlıklı beslenme kültüründen ebeveyne güvenli bağlanmaya kadar birçok faktörü barındırmaktadır. Psikolojik dayanıklılıkta koruyucu özellikler üzerinde durulmaktadır. Bu özellikler; zekâ, pozitif düşünce, başarı düzeyi, öz saygı, oto kontrol, güvenli aile ortamı, asgari düzeyde olumlu bir çevre gibi sıralanabilir. Birey; aile ve çevre koşullarının etkisiyle koruyucu özellikler geliştirir (Gizir, 2007).

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili çalışmalar sonucunda, dayanıklılık eşiği yüksek bireylerin; sabırlı, öz disiplinli, sorun çözücü, yüksek motivasyonlu, iletişime açık, uyumlu ve girişken özelliklere sahip oldukları görülmüştür. Psikolojik dayanıklılık, kişinin bütün gelişim alanlarının uyum içerisinde olmasını gerektirir. Kişinin duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimi başta olmak üzere bütün gelişim alanlarının desteklenerek olumlu tepkiler üretebilme becerileri artırılması psikolojik dayanıklılık düzeyinde belirleyicidir (Mayr ve Ulich, 2009).

Çocukluk dönemin psikolojik dayanıklılık; biyolojik, psikolojik ve çevresel durumlara göre şekillenmektedir. Biyolojik boyutlar, çocuğun genetik mizacında ve duyarlılık eşiğinde rol oynamaktadır. Psikolojik boyutlar, çocukta değer yargılarının ve birtakım inançlarının oluşmasında etkilidir. Çevresel boyutlar ise duygusal ihtiyacın giderilmesi, sağlıklı ve güvenli ortamda bulunması, sosyal kabul görme ve çocuk haklarının gerektirdiği diğer bütün beklentilerin yerine getirilmesi olarak görülmektedir (Pearce, 2011).

2.2. Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumu İle İlgili Çalışmalar

Bu bölümde ülkemizde ve yurt dışında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumuna ilişkin çalışmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumuna ilişkin yapılan çalışmalar tarih sıralamasına göre aşağıda belirtilmektedir.

Özyürek ve Şahin (2005) yaptıkları araştırma kapsamında, okul öncesi düzeyinde çocukları olan ebeveynlerin tutumlarını incelemişlerdir. Bu araştırma kapsamında; annelerin çocuklara karşı tutumlarının babalara göre daha katı olduğu görülmüştür. Ebeveyn yaşının çocuklara karşı olan tutumlarda anlamlı farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça annelerin daha demokratik bir tutum sergilediği görülürken babalarda aynı durum genel olarak gözlenmemiştir. Meslek durumlarına bakıldığında; çalışan annelerin çalışmayan annelere göre daha demokratik bir tutuma sahip olduğu görülmüştür. Aynı durum babaların meslek durumuna göre de değişkenlik göstermiştir. Çocuğun cinsiyetinin ebeveyn tutumlarında önemli bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Doğum sırasına göre elde edilen bulgularda ilk iki çocuktan sonra ebeveynlerin daha katı bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Çocuk sayısı değişkenine

göre elde edilen sonuçlar ışığında, kardeş sayısı arttıkça ebeveynlerin daha baskıcı oldukları görülmüştür.

Tatlı ve diğerlerinin (2012) yaptıkları araştırmada, okul öncesi düzeyinde ebeveyn tutumlarına odaklanmışlardır. Bu çalışma sonucunda dört ile beş yaş arasında çocuğu bulunan diğer yaş gruplarına göre daha demokratik oldukları görülmüştür. İş hayatına dâhil olan annelerin, iş hayatına olmayan annelere göre daha az baskıcı oldukları bulgusu elde edilmiştir. Annelerde eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik tutumun da geliştiği görülmüştür. Ebeveyn eğitim düzeyi ile olumlu ebeveyn tutumunda doğrudan pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çocuğun cinsiyetine göre tutumlarda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Annelerin doğup büyüdüğü yer değişkenine göre tutumlarında, şehir merkezinde olanların daha demokratik bir tutuma sahip oldukları görülmüştür.

Kılıçgün (2015) yaptığı çalışmada, çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumlarında ebeveyn rollerinin etkisini incelemiştir. Bu rollere dair bulgularda; anne rolünün bakım ve korunma tutumuna göre daha gelenekçi olduğu ve özgürce karar alabilme tutumuna göre modern tutumun güçlendiği tespit edilmiştir. Bu da geleneksel yaklaşıma sahip annelerin modern dünyaya adapte olduklarını göstermektedir. Bulgular ışığında; baba rolünün de annede ortaya çıkan bulgular ile örtüştüğü görülmüştür. Anne ve babaların çocuk haklarına yönelik artan bilince sahip oldukları bu araştırma ile tespit edilmiştir.

Kızılırmak (2015) yaptığı çalışmada, annelerin çocuk haklarına yönelik tutumlarına odaklanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, annelerde meslek, yaş, öğrenim durumu ve doğum yeri değişkenleri çocuk hakları tutumunda anlamlı farklılıklar göstermiş ancak çocuk sayısı, okula giden çocuğun cinsiyeti, medeni durumu ve algılanan gelir düzeyi anlamlı fark göstermemiştir.

Sak ve diğerleri (2015) yaptıkları araştırmada, okul öncesi döneminde anne ve baba tutumlarını incelemişlerdir. Bu çalışmada elde edilen bulgulardan; annelerin babalara göre daha demokratik bir kültüre sahip oldukları görülmüştür. Bu çalışmada ebeveynlerin yaşadıkları bölgeye göre tutumları incelenmiş ve ülkemizin iç anadolu bölgesi ile doğu anadolu bölgesi çalışma kapsamına alınmıştır. Ulaşılan bulgulara göre, İç Anadolu bölgesindeki ebeveynlerin Doğu Anadolu bölgesindeki ebeveynlere göre daha demokratik bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Buna karşın doğu anadolu bölgesindeki ebeveynlerin İç Anadolu bölgesine göre daha izin verici bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Eğitim düzeyinin ebeveynlerin demokratik tutumunda anlamlı bir

değişiklik yaratmadığı görülürken otoriter tutumda farklılık yarattığı görülmüştür. Eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerde otoriter tutumun, aşırı koruyucu tutumun ve aşırı izin verici tutumun zayıfladığı görülmüştür.

Kurtdede Fidan ve Özaydın (2019) yaptığı çalışmada, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik çağrışımsal düzlemde ifade ettikleri beş ana metafor belirlenmiştir. Bunlar; hakların fiilî hale getirilmesi, korunma hakkı, katılma hakkı, gelişme hakkı ve yaşam hakkından oluşmaktadır. Ebeveynler bu metaforlar arasından; çocuk haklarının hayata geçirilmesi en fazla, katılma hakkı da en az ifade edilmiştir.

Dinç (2015) yaptığı çalışmada ebeveynlerin temel olarak çocukların kendisini özgür ifade edebilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Kararlarını özgürce verebilme, oyun hakkı, sağlıklı yaşama hakkı, sağlık, beslenme, barınma ve bakım yükümlülüğü, eğitim hakkı, devletin koruma yükümlülükleri ifade edilen haklar olarak görülmüştür. Ebeveynler, çocuklarının tek başına yaşam ile mücadele kapasitelerinin olmamasından kaynaklı onların seçme ve karar verme haklarını daraltmışlardır. Ebeveynlerin aile ortamında çocuk hakları eğitiminde çocukların yaşlarına göre pozisyon almada sorunlar yaşadıkları ve her yaşın dinamiğine göre farklı tutum sergileyemedikleri görülmüştür. Bu eksikliklerinden hareketle ebeveynler tarafından çocuklarının okulda çocuk haklarına yönelik faaliyetler içerisinde bulunmaları isteği dile getirilmiştir.

Dokumacı ve Epçaçan (2023) yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik algılarını incelemişlerdir. Pek çok unsur açısından incelenen bu algılarda; cinsiyetin çocuk hakları algıları üzerinde önemli bir faktör olmadığı tespit edilmiştir. Yaş unsuru ile ilgili bulgulara 31-40 yaş arasındaki ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik bir adım önde olduğu görülmüştür. Diğer bir unsur ise eğitim seviyesidir. Bu seviyenin çocuk hakları algısında bir rolü olmadığı anlaşılmıştır. Aynı şekilde meslek ve algılanan gelir düzeyinin bir role sahip olmadığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin haklara dönük bilgi edinme isteği pozitif yönlü bir anlamlılık ortaya çıkarmıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt dışında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumuna ilişkin yapılan çalışmalar tarih sıralamasına göre aşağıda belirtilmektedir.

Macobby ve Martin (1983) ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişki bütünü inceledikleri çalışmalarında, ebeveynlik tutumlarını kategorize etmişlerdir. Hoşgörülü,

otoriter ve ihmalkâr ebeveynlik modellerini üç ana tür olarak belirlemiştir. Bu üç temel tutum türünün altında ebeveynlik tutumları detaylandırılmıştır. Ebeveynlik tutumları ile ilgili yapılan birçok çalışma bu temel tutumlar üzerinden şekillenmiştir.

Morine (2000) yaptığı çalışmada çocukların ve ebeveynlerin tutumları ile çocukların hakları ve aile ilişkilerine ilişkin algıları başlıklı çalışmasında ebeveyn duyarlılığı ve katılımının ilişkili olduğu hipotezi çocukların bakım ve kendi kaderini tayin etme konusundaki haklarına yönelik tutumları kısmen desteklemiştir. Daha spesifik olarak, sonuçlar çocukların ebeveynlik duyarlılık derecelerinin, onların bakım ve koruma haklarına yönelik tutumlarıyla ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca haklara yönelik yaklaşım, ebeveynlerin birlikte faaliyetlerde bulunmak için harcadıkları zamanla ilgili olmadığı anlaşılmıştır.

Baker (2004) yaptığı çalışma kapsamında ebeveynliği çocuk haklarının teminatı olarak görmektedir. Çocukların sahip olduğu hakların yerine getirilmesinde ebeveynlik bir sigorta görevi görmektedir. Ebeveyn, çocuğun haklarına saygı duymak ile kalmayıp uygulamada da aktif rol alması gerektiği bu çalışmada vurgulanmıştır. Çocuklar için dış tehditlere karşı bariyer görevi gören ebeveyn, çocuğun hak bilincini de sağlamak ile sorumludur.

Grusec ve Danyliuk (2014) ebeveyn tutumlarının çocukların gelişimi üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında, ebeveynler çocukların bilinçli ve bilinçsiz düşünceleri süzgecinden geçirerek gözlemlerler. Ebeveyn tutumları ve bu filtreler çocuklarının eylemlerini ve nasıl algılandıklarını yönlendirir. Düşünceler doğru ve iyi niyetli olduğunda olumluya yönlendirirler. Ancak çarpık ve sorunlu olduklarında ebeveynleri olumsuzya yönlendirirler.

Freeman (2015) yayınladığı çalışmasında çocuk haklarının ve çocuk hukukunun geleceğinde, ebeveynlerin devletler ile birlikte eş role sahip olduğunu ifade etmiştir. Ebeveynlerin haklara dair görüş kapasitesi arttıkça çocuk haklarının insan yaşamı kültüründe daha güçlü bir erişime sahip olacağına da belirtmiştir. Ülkelere göre ebeveyn profilinin, o ülkedeki çocuk haklarına dair bir portre de çizdiğini ifade eden çalışmacı, çocuk hukukunda devletlerin daha verimli sonuçlar alabilmesi için ebeveynlerin bu alana dair daha vakıf olması gerektiği vurgulanmıştır.

Gul (2021) ebeveyn tutumlarının çocukların psikolojisine olan etkilerini incelediği çalışmasında, olumlu ebeveyn tutumlarının çocukların ruh sağlığı ile doğrudan ilişkisi

olduğunu tespit etmişlerdir. Elde edilen bulgular doğrultusunda demokratik ve hoşgörölü ebeveynlerin çocukların yeteneklerini daha iyi ortaya koydukları gözlemlenmiştir. Anne ve babalarına yönelik olumsuz algıya sahip çocukların birçok açıdan negatif bir durumda olduğu tespit edilmiştir.

Dupont ve diğlerleri (2022) yaptıkları çalışmada olumlu ebeveynliğin çocuk haklarının gelişiminde anahtar bir role sahip olduğu sonucuna varmışlardır. Olumlu ebeveynlik ile çocuklarda hak temelli anlayışın arasındaki paralellik çocukluk kimliğinin temel parametrelerindendir. Çocuk, kendi hakları ile var olma sürecinde dış dünyada en fazla ebeveynin olumlu ya da olumsuz müdahaleleri ile etkilenmektedir.

2.3. Çocuklarda Sosyal Duygusal Gelişim ve Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde ülkemizde ve yurt dışında çocuklarda sosyal duygusal gelişime ilişkin çalışmalara yer verilmiştir.

2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde çocukların sosyal duygusal gelişimi ile ilgili yapılan çalışmalar tarih sıralamasına göre aşağıda belirtilmektedir.

Aydın (2000) yayınladığı çalışmasında, sosyal ve duygusal gelişimde aile ortamının çok önemli bir rol oynadığına dikkat çekmektedir. Anne ve babaların davranış biçimleri çocuğun sosyal ve duygusal yetkinliğini tayin etme birincil öneme sahiptir. Çocukta gözlem yolu ile beceri ve duyguların şekillendiği gerçeğinden hareketle ailenin sosyal ve duygusal gelişimde motor gücü olduğu belirtilmiştir. Anne ile baba arasındaki iletişim ve ebeveyn ile çocuk arasındaki iletişim, çocuğun sosyal ve duygusal örgüsünü meydana getirmektedir.

Senemoğlu (2001) yaptığı çalışmada, gelişim sürecinde bebeklikten itibaren çocuğa karşı olan yaklaşımın çocuğun birçok gelişim alanını yönlendirdiğini belirtmektedir. Anne ile bebeğin teması çocuğun sosyo-psikolojik tüm süreçlerinde etkin bir gizil role sahiptir. Ailenin korumacı, müdahaleci veya kuralsız oluşu çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminin çekirdeğini oluşturur. Çocuğun bağımlı-bağımsız, sorumlu-sorumsuz, bencil-paylaşımçı gibi kişilik özellikleri sosyal ve duygusal gelişimde ailenin kurduğu bağ ile direkt ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Abbastürnükü (2004) sosyal ve duygusal gelişim odaklı öğrenme kapsamında yaptığı çalışmada bir takım alt temalar belirlemiştir. Bunlar; öz saygı gelişimi, iletişim becerileri, arkadaşlık ilişkisi geliştirme becerileri, kariyer planlama becerileri, değerler ve tutumlar, dinleme ve çalışma becerileri, kriz çözme becerileri, duyguları yönetme becerileri şeklindedir. Araştırmacı, sosyal duygusal gelişimi önemli bir yaşam becerisi olarak tanımlarken bunun okul programlarında daha fazla yerini almasının en az akademik becerileri kadar önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kandır ve Alphan (2008) yaptığı çalışmada, sosyal ve duygusal gelişim alanının iletişim becerilerinde çok ciddi bir etkiye sahip olduğunu ve ilişkilene sürecinde ana rolü üstlendiği belirtilmiştir. Kendini yönetme kapasitesi için kişinin çocukluktan itibaren sosyal ve duygusal gelişimin olumlu bir süreç yaşaması gerektiği vurgulanmıştır. Benlik algısı kurulumunda ve toplumsal yaşama uyumda bu gelişim alanlarının sağlıklı bir şekilde işlemesi üzerinde durulmuştur.

Durualp (2014) yaptığı çalışmada, çocukların ilerleyen yaşlarda toplumsal kodlarını oluşturan zeminin gelişim alanı olarak sosyal ve duygusal gelişim alanlarını göstermiştir. Bu alanda çocukluktan itibaren sağlıklı bir gelişim çocuğun toplumsal normlara göre davranış sergilemesi ve kendi özerk alanını yaratabilmesini sağlamaktadır. Duyguları idrak edebilip onları yönetebilme ve öteki insanların duygu dünyalarını algılayabilmek için bu gelişim alanlarının çocukluktan itibaren desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Ünsal ve Uyanık (2016) okul öncesi düzeyinde psikolojik dayanıklılık ile sosyal becerileri inceledikleri çalışmalarında, psikolojik dayanıklılığa odaklanan programlara dâhil edilen çocukların dâhil edilmeyen çocuklara göre iletişim becerilerinin daha sağlıklı olduğu, sosyal yeteneklerinin arttığı ve problem çözme becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir.

Bektaş ve Özben (2016) psikolojik dayanıklılığın doğal bir yetenek olmadığını gelişime açık bir süreç ile mümkün olabileceğini ifade etmişlerdir. Kişilerin psikolojik dayanıklılığının karşılaşılan olay ve olgulara göre kırılma ya da direnç gösterme durumunun farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Psikolojik dayanıklılığın sürekli kişinin yaşam dinamiklerinden beslenen bir bariyer olduğu ve beslenme kaynakları yetersiz kaldığında bariyerin yıkılabileceği vurgulanmıştır.

Şahin ve diğerlerinin (2017) beş yaş çocuklarında sosyal ve duygusal uyum ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında; genel sosyal duygusal uyum ile ebeveynlerde demokratik tutum arasında doğrudan pozitif bir ilişki olduğunu, sosyal yaşamın gereklerine uyma ile ebeveynlerde demokratik tutum arasında doğrudan pozitif bir ilişki olduğu ancak otoriter ebeveyn tutumu ile negatif bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Bu çalışma, ebeveyn yaklaşımlarının sosyal ve duygusal becerilere doğrudan etki ettiğini göstermektedir.

2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurtdışında çocukların sosyal duygusal gelişimi ile ilgili yapılan çalışmalar tarih sıralamasına göre aşağıda belirtilmektedir.

Raver (1997) yaptığı çalışmada, çocukların sosyal ve duygusal gelişimindeki görüntünün akademik süreçlerdeki başarı ve başarısızlık düzeylerine nüfuz ettiğini belirtmiştir. Çocuğun akademik hayatında hedeflerine ulaşması ve süreci yönetmesi, doğrudan sosyal becerilerinin ve duygusal becerilerinin düzeyi ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Sosyal yeteneklerin bilgi edinme ve üretme sürecinde, duygusal yeterliliklerin de süreç içindeki sorunla ile baş etme direncini güçlendirdiği belirtilmiştir.

Cohen (2001) yaptığı çalışma kapsamında, sosyal alan ve duygusal alandaki gelişmelerin altyapısını oluşturan sistemler ile ilgilenmiştir. Birçok iç ve dış unsurun bir araya gelerek oluşturduğu bu sistemlerin temel karakteristiğini aile, okul ve toplum oluşturmaktadır. Çocuğun duygu dünyasını tanıması ve paylaşması sosyal içerimle ile bütünleşik bir sistemdir. Aynı şekilde sosyal beceriler de duyguların anlamlandırılması ve yönetilebilmesi ile iç içe geçen süreçlerin dahlindedir.

Raver ve Knitzer (2002) çocukların erken yaşlardaki sosyal ve duygusal yeterliliği ile eğitim sürecine dâhil olmaları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Eğitim politikalarına tavsiye niteliğinde olan çalışmada, çocukların sosyal ve duygusal gelişimi için ailelere aktif bir şekilde destek verilmesi ve tüm toplumda büyük kurumsal koordinasyonun gerçekleşmesi gerektiği ifade edilmiştir. Erken çocukluk döneminde sosyal ve duygusal gelişim için çocuk ruh sağlığı alanında uzmanların aile, okul ve çocuğu eş zamanlı bir şekilde yönlendirmesi akademik başarılarla olumlu etki edeceği görüşü belirtilmiştir.

Crick ve diğerlerinin (2006) yaptıkları çalışmada, çocukluk döneminde sosyal ve duygusal alanlardaki sağlıklı ilerlemenin yaşamın geri kalanında tezahür ettiğini ifade

etmişlerdir. Bu çalışmada bireyin sergilediği anormal tepkilerin çocukluk dönemi sosyal ve duygusal yetkinliği ile doğrudan ilişkili olduğu tespiti yapılmıştır. Sağlıklı bir bireyin davranış anatomisini sosyalleşme kabiliyeti ve duygusal kapasitenin belirlediği ifade edilmiş olup bunun da ancak sosyal ve duygusal gelişim alanlarının çocukluktan itibaren tüm unsurlar ile desteklenerek mümkün olabileceği belirtilmiştir.

Denham (2006) yaptığı çalışmada, okula başlama süreçlerinde sosyal ve duygusal kapasitenin önemine dikkat çekmiştir. Yeterli kapasiteye sahip çocukların eğitim hayatı sürecinde daha istikrarlı bir ilerleme kaydettiğini vurgulamıştır. Sosyal ve duygusal kapasite ise çocuğun süreç yönetme ve sonuca ulaşma becerilerini kapsar. Bu çalışma sosyal duygusal gelişimin akademik başarıda önemli ölçüde etkili olduğu görülmüştür.

Padesky ve Mooney (2012) psikolojik dayanıklılığın boyutlarını inceledikleri araştırmalarında; psikolojik dayanıklılığı, yaşamdaki sorunlara çözüm üretebilme ve onları yönetebilmenin yanında olguları kabullenme ve yeniden organize olabilme şeklinde tanımlamışlardır. Psikolojik dayanıklılığı artırabilmek için bireyin potansiyeline odaklanmayı hedefleyen çalışmacılar bu doğrultuda bireyin güçlü özelliklerini esas alan bilişsel davranışçı modeli geliştirmişlerdir. Bu çalışmanın psikolojik dayanıklılığı, kişi direnme gücü olarak gördüğü söylenebilir.

CASEL (2013) tarafından yapılan araştırmalar sonucunda, sosyal duygusal gelişimin beş ana unsurdan oluştuğu tespiti yapılmıştır. Bunlar; öz yönetim, karar alabilme, sosyal farkındalık, ilişki kurabilme ve öz farkındalık olarak belirlenmiştir. Bu beş ana unsura hangi düzeyde sahip olduğu kişinin sosyal duygusal becerilerini belirlemede önemli rol oynadığı ifade edilmiştir. Bu unsurlardan her birinin çocukluktan itibaren sağlıklı bir şekilde aile tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bierman ve Motamedi (2015) okul öncesi dönemdeki sosyal duygusal gelişim doğrultusunda öğrenme düzeyleri ile ilgili yaptıkları çalışmalarında; bu dönemdeki çocukların nöro biyolojik gelişimleriyle birlikte sosyal özelliklerin geliştiğini, duyguların tanınması ve yönetilmesi için temel süreçlerin başladığı tespiti yapılmıştır. Bu dönemde çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin desteklenmesi ile öğrenme düzeylerinin doğrudan olumlu etkileneceği bulgusu paylaşılmıştır.

Best Start Resource Centre (2018) tarafından yapılan çalışmada çocuklarda psikolojik dayanıklılık için içsel ve dışsal faktörlere vurgu yapılmıştır. İçsel faktörler;

çocuğun benlik algısı, öz saygı, özgüven, oto kontrol ve pozitif bakış açısı olarak sıralanmıştır. Dışsal kaynaklar ise çocuğun aile ortamında sağlıklı ve güvenli bir bağ oluşturması, sosyal gruplarda kabul görme ve faaliyetlere dâhil olma, ilişkiler kurabilme ve açık iletişim hâlinde olabilme şeklinde sıralanmıştır. Bu araştırmada psikolojik dayanıklılığın sistematik bir formda olduğu ve bu sistemin bir bütün hâlinde çalışması gerektiği görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılar, veri toplama araçları ile veri toplama araçları ve yöntemleri, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli yöntem olarak tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin boyutlarının analitik düzlemde çalışılmasıdır. Değişkenler arası korelasyonun boyutlarını inceleyen bu yöntem nicel verilerden yararlanmayı esas almaktadır. Bu tarama modelinde; değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı ile ilgili neticeye ulaşmak hedeflenir (Karasar, 2005). Bu çalışmada temel değişkenler; ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ve çocukların sosyal duygusal gelişimidir. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin boyutları ilişkisel tarama modeli ile incelenecektir.

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın evrenini, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Diyarbakır ili merkez ilçelerinde bulunan bağımsız anaokulundaki 5-6 yaşındaki çocukları için öğretmenleri ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcı grubunu, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki bağımsız anaokullarında bulunan 265 çocuk ve ebeveyn için ölçek formları gönderilmiş ancak 206 adet formda geri dönüş olmuştur. Araştırmada; çalışmanın yapılacağı eğitim kurumlarının tayin edilmesinde seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Seçkisiz örnekleme yöntemi, çalışmanın temasındaki evrenin tüm özelliklerini kapsadığını varsayan daha küçük bir evreni esas alan bir yöntemdir (Baltacı, 2018). Araştırmaya Diyarbakır ilinin merkez ilçelerinde bulunan üst, orta ve alt gelirli veli profiline sahip üç farklı bağımsız anaokulu dâhil edilmiştir. Daha sonra rastgele sayıda ebeveynlere gönderilen formlardan çalışmaya onay veren ebeveynler araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya dâhil olan bu ebeveynlerin çocukları için de çocukların öğretmenleri ölçek formları doldurmuştur.

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan çocuklara ve ebeveynlere dair betimleyici özellikler Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışmaya katılan çocuklara ve ebeveynlere dair betimleyici özellikler

Değişkenler	Alt Kategoriler	N	%
Çocuğun Doğum Yılı	2016	25	12,1
	2017	145	70,4
	2018	36	17,5
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	101	49,02
	Erkek	105	50,98
Ebeveyn Yaşı	20-30	22	10,69
	31-40	136	66,01
	41 ve üzeri	48	23,3
Ebeveyn Eğitim Durumu	Okur-yazar	6	2,9
	İlköğretim	25	12,1
	Lise	38	18,5
	Üniversite	114	55,4
	Lisansüstü	23	11,1
Ebeveyn Medeni Durumu	Evli	192	93,2
	Bekâr	14	6,8
Ebeveyn Meslek Durumu	Çalışmıyor	66	32,03
	Memur	94	45,6
	Özel Sektör	46	22,37
Aile Gelir Düzeyi	Düşük	29	14,1
	Orta	155	75,3
	Yüksek	22	10,7
Ebeveyn Doğum Yeri	Köy/Kasaba	20	9,7
	İlçe	40	19,4
	Şehir Merkezi	146	70,9

Tablo-1 incelendiğinde; araştırma konusu olan 206 çocuğun %12,1'i 2016 yılında,%70,4'ü 2017 yılında,%17,5'i 2018 yılında doğmuştur. Çocukların cinsiyet değişkeni incelendiğinde; %49,02'si kız, %50,98'i erkek çocuktur. Araştırmaya katılım gösteren ebeveynler yaş değişkeni açısından incelendiğinde; %10,69'unu 20-30 yaş,%66,01'ini 31-40 yaş, %48'ini 41 yaş ve üzerini oluşturmaktadır. Ebeveynlerin eğitim durumuna bakıldığında; %2,9'unu okur-yazar, %12,1'ini ilköğretim, %18,5'ini lise, %55,4'ünü üniversite, %11,1'ini lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin medeni durumu incelendiğinde; %93,2'sini evli,%6,8'ini bekârdır. Ebeveynlerin mesleki durumuna bakıldığında;%32,03'ünü çalışmıyor,%45,6'sını memur,%22,37'sinin ise özel sektör çalışmakta olduğu görülmektedir. Ailelerin gelir düzeyi incelendiğinde; %14,1'ini düşük gelir düzeyli,%75,3'ünü orta gelir düzeyli,%10,7'sini yüksek gelir düzeyli olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin doğum yeri incelendiğinde; %9,7'sini köy/kasaba ,%19,4'ünü ilçe merkezi,%70,9'unun da şehir merkezinde doğduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Yöntemleri

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği (ÇHETÖ) ve Okul Öncesinde Sosyal Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (SDBPDÖ) kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu 8 maddeden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynler tarafından doldurulmuştur. Formda çocuğun doğum tarihi, çocuğun cinsiyeti, ebeveynin yaşı, ebeveynin doğduğu yer, ebeveynin eğitim durumu, ebeveynin mesleği, ailenin gelir düzeyi ve ebeveynin medeni durumu ile ilgili sorular mevcuttur. Kişisel Bilgi Formu örneği Ek-1’de yer almaktadır.

3.3.2. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği (ÇHETÖ)

Yurtsever (2009) tarafından geliştirilen 63 maddeden oluşan bu ölçeğin iç tutarlılık katsayıları Cronbach Alpha tekniği ile hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre; Cronbach Alpha değeri 0.98 olarak bulunmuştur. Bu da ölçeğin yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin iki-yarım test güvenilirliği 0.87 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç ışığında Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinin güvenilirliğinin yüksek bir tutarlılığa sahip olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları “Bakım ve Korunma” ve “Kendi Kendine Karar Verme” olmak üzere iki temel ölçüt ile belirlenmiştir. “Bakım ve Korunma Tutumu”, “Devlet Güvencesi ve Desteği” ve “Bakım ve Koruma” şeklinde iki alt boyuta ayrılmıştır. “Kendi Kendine Karar Verme Tutumunun” tek alt boyuttan oluştuğu tespit edilmiştir. Toplamda üç alt boyuttan oluşan bir ölçek meydana gelmiştir (Yurtsever, 2011).

“Bakım ve Korunma” alt boyutu; çocuğun ihtiyaç duyduğu güvenli alanlar yaratarak barınma, beslenme ve duygusal ihtiyaçlarını giderme olarak tarif edilebilir. “Kendi Kendine Karar Verme” alt boyutu; çocuğun kendi hür iradesine dayalı bir şekilde duygu ve düşüncelerine ifade ederek hayatına yön verebilmesi olarak tanımlanabilir. “Devlet Güvencesi ve Desteği” alt boyutu; devletin bütün erkleri ile çocuklara birçok alanda (ekonomik, sosyal, kültürel, eğitsel vs.) pozitif ayrımcılık yapmasını ve gelişim süreçlerini desteklemesi olarak görülür (Dağ vd., 2015).

ÇHETÖ, çalışmaya katılan çocukların ebeveynleri tarafından doldurulmuştur. Ölçekte veriler; tümüyle katılıyorum (1), kısmen katılıyorum (2), kararsızım (3), pek katılmıyorum (4) ve hiçbir zaman katılmıyorum (5) şeklinde kodlanmıştır.

3.3.3. Okul Öncesinde Sosyal Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (SDBPDÖ)

22 maddeden oluşan Sosyal Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal-duygusal becerilerini ve psikolojik dayanıklılığını tespit etmek amacıyla Ravitch (2013) tarafından hazırlanmıştır. 2021 yılında Gülay Ogelman ve diğerleri tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin alt boyutları; “Duygu Tanıma/Duygu İfadesi” için 0.90, “Empati” için 0.91, “Öz düzenleme” için 0.84 ve “Sosyal Yetkinlik” için 0.85 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin toplam iç tutarlık katsayısı ise 0.95 olarak hesaplanmıştır. Ölçek alt boyutlarının güvenilirliğinin 0.80 üzerinde hesaplanması, ölçeğin yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin cronbach alpha iç tutarlık katsayısı ise 0.96 olarak hesaplanmıştır. Bu da alt boyutlarının aynı özellikleri ölçtüğünü göstermektedir (Gülay Ogelman, 2021).

“Duygu Tanıma/Duygu İfadesi” alt boyutu; algılanan durumlara karşı gelişen tepkilerin anlamlandırılması olarak görülebilir (Özyürek, 2017). “Empati” alt boyutu; cereyan eden olaylar ve durumlarda, kişinin diğer insanların hissettiklerini ve düşündüklerini kavramak için kendisini onların yerine ikame etmesi olarak tanımlanabilir (Özbek, 2004). “Öz düzenleme” alt boyutu; kişinin amaçlar doğrultusunda kendisini organize etmesini ve bu organizasyonla duygularını, düşüncelerini, faaliyetlerini koordine etmesi olarak tarif edilir (Jacob vs., 2020). “Sosyal Yetkinlik” alt boyutu; kişinin sahip olduğu beceriler ile sosyal ilişkiler kurabilmesi, sosyal kabul görebilmesi, uyumlu olabilmesi ve kurulan tüm ilişkileri devam ettirebilmesi olarak tanımlanabilir (Rose-Krasnor, 1997).

SDBPÖ, çalışmaya katılan çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Ölçekte veriler; hiçbir zaman (1), bazen (2), sıklıkla (3) ve her zaman (4) olarak kodlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama sürecine başlamadan önce etik onayının alınması için İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'na başvuru yapılmıştır. Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 28.12.2023 tarihli ve 389282 karar sayılı raporu gereği etik açıdan uygun görülmüştür (EK-1). Araştırmanın uygulama süreci için de MEB'den gerekli izinler alınmıştır (EK-2).

Araştırmada merkez ilçede bulunan bağımsız anaokullarının yönetimi ve okullarda bulunan okul öncesi öğretmenleri ile görüşmeler gerçekleştirilerek dağıtılacak olan formların içeriği hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Araştırmaya dâhil olmak isteyen öğretmen ve velilere çocuk sayısı kadar formlar verilmiştir. Öğretmenlere SDBPDÖ, çocukların ebeveynlerine de ÇHETÖ ve Kişisel Bilgi Formu verilmiştir. Formlar eşleştirmeleri için kodlamalar kullanılmıştır. Verilen ölçeklerin ve Kişisel Bilgi Formunun doldurulması için 15 günlük bir süre tanınmıştır. Bu süre bitiminde dağıtılan ölçekler toplanmıştır. Dağıtılan 265 ölçek içerisinde 206 ölçekte sağlıklı sonuçlar elde edilmiştir. 206 çocuk ve ebeveyni ile çocukların öğretmenleri araştırmanın katılımcıları olarak belirlenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmanın sonucunda elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumları ve çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi için; çocuğun doğum yılı, çocuğun cinsiyeti, ebeveyn yaşı, ebeveyn eğitim durumu, ebeveyn medeni durumu, ebeveyn meslek durumu, aile gelir düzeyi ve ebeveyn doğum yeri olmak üzere sekiz değişkenin analizi için normallik dağılımı test edilmiştir. Örneklem sayısının dağılımına göre Kolmogorov-Smirnov normallik testi ve Shapiro-Wilk normallik testi uygulanmıştır. Parametrik olmayan sonuçların analizinde ise Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumları ve çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi neticesinde ortaya çıkan verilerin korelasyonun analizi için Sperman Korelasyon testinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumları ve çocukların sosyal duygusal gelişimi arasındaki ilişki demografik veriler açısından incelenmiştir.

4.1. Alt Problem 1

Okul öncesi eğitiminde devam eden çocuklara sahip ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu; doğum yılı, cinsiyet, ebeveyn yaşı, ebeveyn doğum yeri, ebeveyn eğitim durumu, aile algılanan gelir düzeyi, ebeveyn medeni durumu ve ebeveyn meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık söz konusu mudur?

4.1.1. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Çocukların Doğum Yılına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlk olarak tutum ölçeğinin hem alt boyut puanlarına hem de toplam puanına göre verilerin toplandığı dönemdeki çocukların takvim yaşı kategorilerindeki normallik varsayımı incelenmiştir.

Tablo 2.

ÇHETÖ puanlarının doğum yılı değişkenine göre 4 kategori olarak alındığında betimsel istatistikler

		N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma	Varyans	Çarpıklık	Çarpıklık Hatası	Basıklık	Basıklık Hatası
2016	Bakım ve koruma	25	14,00	18,00	15,5600	1,38684	1,923	,680	,464	-,710	,902
	Devlet Güvencesi ve Desteği	25	23,00	44,00	27,0400	4,40151	19,373	2,514	,464	8,734	,902
	Kendi Kendine Karar Verme	25	31,00	53,00	38,6000	5,67891	32,250	,765	,464	,648	,902
	VT	25	68,00	115,00	81,2000	9,56992	91,583	1,980	,464	5,749	,902
2017	Bakım ve koruma	145	14,00	28,00	16,7931	2,76862	7,665	1,524	,201	2,797	,400
	Devlet Güvencesi ve Desteği	145	23,00	57,00	30,1241	5,83914	34,096	1,827	,201	4,381	,400
	Kendi Kendine Karar Verme	145	26,00	63,00	42,1724	7,79632	60,783	,225	,201	-,505	,400
	VT	145	68,00	133,00	89,0897	13,54566	183,485	1,118	,201	1,530	,400
2018	Bakım ve koruma	34	14,00	24,00	17,0000	3,08466	9,515	1,158	,403	,350	,788
	Devlet Güvencesi ve Desteği	34	23,00	45,00	30,7647	6,17943	38,185	,783	,403	-,207	,788
	Kendi Kendine Karar Verme	34	29,00	69,00	43,9706	8,21117	67,423	,948	,403	1,409	,788
	VT	34	69,00	127,00	91,7353	15,15437	229,655	,888	,403	-,031	,788
2019	Bakım ve koruma	2	14,00	17,00	15,5000	2,12132	4,500	.	.	.	.
	Devlet Güvencesi ve Desteği	2	29,00	29,00	29,0000	,00000	,000	.	.	.	.
	Kendi Kendine Karar Verme	2	37,00	43,00	40,0000	4,24264	18,000	.	.	.	.
	VT	2	80,00	89,00	84,5000	6,36396	40,500	.	.	.	.

Betimsel istatistikler incelendiğinde 2019 yılında doğan sadece 2 çocuk olması dolayısı ile bunlar 2018 yılında doğanlarla birleştirilmiş ve tekrar betimsel istatistikleri hesaplanmıştır.

Tablo 3.
Doğum Yılı Değişkeninin İlişkinin ÇHETÖ Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma	Varyans	Çarpıklık	Çarpıklık Hatası	Basıklık	Basıklık Hatası
2016										
Bakım ve koruma	25	14,00	18,00	15,5600	1,38684	1,923	,680	,464	-,710	,902
Devlet güvencesi ve desteği	25	23,00	44,00	27,0400	4,40151	19,373	2,514	,464	8,734	,902
Kendi kendine karar verme	25	31,00	53,00	38,6000	5,67891	32,250	,765	,464	,648	,902
Toplam	25	68,00	115,00	81,2000	9,56992	91,583	1,980	,464	5,749	,902
2017										
Bakım ve koruma	145	14,00	28,00	16,7931	2,76862	7,665	1,524	,201	2,797	,400
Devlet güvencesi ve desteği	145	23,00	57,00	30,1241	5,83914	34,096	1,827	,201	4,381	,400
Kendi kendine karar verme	145	26,00	63,00	42,1724	7,79632	60,783	,225	,201	-,505	,400
Toplam	145	68,00	133,00	89,0897	13,54566	183,485	1,118	,201	1,530	,400
2018 ve üzeri										
Bakım ve koruma	36	14,00	24,00	16,9167	3,03668	9,221	1,199	,393	,519	,768
Devlet güvencesi ve desteği	36	23,00	45,00	30,6667	6,01427	36,171	,848	,393	-,005	,768
Kendi kendine karar verme	36	29,00	69,00	43,7500	8,05827	64,936	1,010	,393	1,592	,768
Toplam	36	69,00	127,00	91,3333	14,84972	220,514	,958	,393	,151	,768

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinin alt boyutlarına ve toplam puanlarının doğum yılı değişkenine göre normallik varsayımı incelenmesi için basıklık ve çarpıklık değerleri dikkate alınmıştır.

‘Bakım ve Koruma’ alt boyutu için 2016 yılında doğan çocuklara ait basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında yer aldığı ancak 2017, 2018 ve üzeri yıllarda doğan çocuklar için yer almadığı görülmektedir. Dolayısı ile ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutu puanlarının doğum yılına göre karşılaştırılmasında parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

‘Devlet Güvencesi ve Desteği’ alt boyutu için 2018 ve sonraki yıllarda doğan çocuklara ait basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında yer aldığı ancak 2016 ve 2017 yıllarında doğan çocuklar için puan dağılımlarının bu aralıklarda yer almadığı görülmektedir. Dolayısı ile ‘Devlet Güvencesi ve Desteği’ alt boyutu puanlarının doğum yılına göre karşılaştırılmasında parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

‘Kendi Kendine Karar Verme Tutumu’ alt boyutu puanları için 2016, 2017 yılında doğan çocuklara ait basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında yer aldığı ancak 2018 ve üzeri yıllarda doğan çocuklar için bu değerler arasında yer almadığı görülmektedir. Dolayısı ile ‘Kendi Kendine Karar Verme Tutumu’ alt boyutu puanlarının doğum yılına göre karşılaştırılmasında parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

Ölçeğe ait toplam puanları için 2018 ve sonraki yıllarda doğan çocuklara ait basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında yer aldığı ancak 2016, 2017 yıllarında doğan çocuklar için bu değerler arasında yer almadığı görülmektedir. Dolayısıyla ölçek toplam puanının doğum yılına göre karşılaştırılmasında parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

Betimsel istatistiklerde yer alan basıklık ve çarpıklık değerlerinin alternatifi olarak Testlerin normallik sonuçlarına ait tablo aşağıda verilmiştir;

Tablo 4.

ÇHETÖ puanlarının doğum yılı değişkenine göre normallik testi sonucu

dogumt		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
2016	Bakım ve koruma	,257	25	,000	,853	25	,002
	Devlet güvencesi ve desteği	,193	25	,017	,754	25	,000
	Kendi kendine karar verme	,163	25	,087	,933	25	,101
	vt	,188	25	,022	,837	25	,001
2017	Bakım ve koruma	,185	145	,000	,850	145	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,165	145	,000	,842	145	,000
	Kendi kendine karar verme	,084	145	,014	,986	145	,166
	vt	,092	145	,004	,923	145	,000
2018 ve üzeri	Bakım ve koruma	,211	36	,000	,833	36	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,192	36	,002	,909	36	,006
	Kendi kendine karar verme	,161	36	,020	,940	36	,050
	vt	,146	36	,051	,909	36	,006

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre sadece ‘Kendi Kendine Karar Verme Tutumu’ alt boyutunun 2016 ve 2017 yıllarında doğanlar için dağılımının normal olduğu ancak 2018 ve sonraki yıllarda doğanlara ait puanların normal dağılmadığı sonucu gözlemlenmektedir. Dolayısı ile tüm puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 5.

Doğum yılı değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu

Doğum Yılı		N	Ortalama Sıralar	Kruskal-Wallis H	df	p
Bakım ve koruma	2016	25	81,86	3,865	2	0,145
	2017	145	106,72			
	2018 ve üzeri	36	105,57			
Devlet güvencesi ve desteği	2016	25	67,42	10,747	2	0,005
	2017	145	107,37			
	2018 ve üzeri	36	112,97			
Kendi kendine karar verme	2016	25	75,94	6,851	2	0,033
	2017	145	105,39			
	2018 ve üzeri	36	115,03			
vt	2016	25	66,24	11,561	2	0,003
	2017	145	107,20			
	2018 ve üzeri	36	114,49			

Tabloda görüldüğü üzere sadece ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutu doğum tarihi kategorine göre farklılık göstermemektedir. Diğer alt boyutlar ve toplam puanların doğum tarihine göre farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın hangi kategoriler arasında olduğunu incelemek için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır.

Tablo 6.

ÇHETÖ puanlarının doğum yılı değişkeninin kategorilerine göre Mann Whitney U testi sonucu

dogumT		N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p
Devlet güvencesi ve desteği	2016	25	56,60	1090,000	-3,190	0,001
	2017	145	90,48			
Kendi kendine karar verme	2016	25	65,16	1304,000	-2,240	0,025
	2017	145	89,01			
Vt	2016	25	56,76	1094,000	-3,163	0,002
	2017	145	90,46			
Devlet güvencesi ve desteği	2016	25	23,82	270,500	-2,647	0,008
	2018 ve üzeri	36	35,99			
Kendi kendine karar verme	2016	25	23,78	269,500	-2,655	0,008
	2018 ve üzeri	36	36,01			
Vt	2016	25	22,48	237,000	-3,128	0,002
	2018 ve üzeri	36	36,92			
Devlet güvencesi ve desteği	2017	145	89,89	2448,500	-0,576	0,565
	2018 ve üzeri	36	95,49			
Kendi kendine karar verme	2017	145	89,38	2375,500	-0,834	0,404
	2018 ve üzeri	36	97,51			
Vt	2017	145	89,74	2427,500	-0,649	0,516
	2018 ve üzeri	36	96,07			

2018 yılı ve sonrasında doğmuş olan çocuklar ile 2017 yılında doğmuş olan çocukların hem devlet güvencesi alt ölçek puanında hem ‘Kendi Kendine Karara Verme’ alt ölçek puanında ve ölçeğe ait toplam puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmüştür. Ayrıca 2016 yılında doğanlar ile 2017 yılında doğan çocukların, 2016 yılında doğan çocuklar ile 2018 ve sonraki yıllarda doğmuş olan çocukların puanlarının ise ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutu hariç tüm puan dağılımlarında anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmalarda ise yaşı küçük olan yani doğum tarihi daha büyük olan çocukların daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

4.1.2. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Çocuğun Cinsiyetine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Tutum ölçeğinin hem alt boyutlarına hem de toplam boyutuna göre cinsiyet değişkeninin kategorilerindeki normallik varsayımı incelenmiştir. İncelemeler normallik testi sonuçlarına göre yapılmıştır;

Tablo 7.

ÇHETÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre normallik testi sonucu

Cinsiyetiniz		Kolmogorov-Smirnov		
		İstatistik	df	P
Kadın	Bakım ve koruma	,174	101	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,138	101	,000
	Kendi kendine karar verme	,103	101	,010
	vt	,109	101	,005
Erkek	Bakım ve koruma	,209	105	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,186	105	,000
	Kendi kendine karar verme	,088	105	,045
	vt	,141	105	,000

Normallik varsayımının testi için örneklem sayısından kaynaklı olarak Kolmogrov-Smirnov testi sonuçları kullanılmıştır. Sonuçlara göre tüm puan dağılımları için kadın ve erkek kategorilerindeki puanların normal dağılmadığı sonucu gözlemlenmiştir. Dolayısı ile tüm puan dağılımları için parametrik olmayan istatistikler kullanılmış ve Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır.

Tablo 8.

ÇHETÖ puanlarının Cinsiyet değişkenine Mann Whitney U testi sonucu

Cinsiyetiniz		N	Sıra ortalamaları	Mann-Whitney U	Z	p
Bakım ve koruma	Kadın	101	100,97	5046,500	-0,607	0,544
	Erkek	105	105,94			
Devlet güvencesi ve desteği	Kadın	101	101,84	5135,000	-0,393	0,694
	Erkek	105	105,10			
Kendi kendine karar verme	Kadın	101	95,64	4508,500	-1,858	0,063
	Erkek	105	111,06			
vt	Kadın	101	97,05	4651,500	-1,523	0,128
	Erkek	105	109,70			

Cinsiyet değişkenine göre hiçbir puan dağılımında tutumlara göre farklılaşmanın olmadığı sonucu elde edilmiştir.

4.1.3. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Ebeveyn Yaşına İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Yaş değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 9.

ÇHETÖ puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre normallik testi sonucu

Yaşınız		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
20-30 yaş	Bakım ve koruma	,201	22	,021	,853	22	,004
	Devlet güvencesi ve desteği	,219	22	,007	,864	22	,006
	Kendi kendine karar verme	,168	22	,110	,936	22	,165
	vt	,226	22	,005	,852	22	,004
31-40 yaş	Bakım ve koruma	,201	136	,000	,840	136	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,154	136	,000	,870	136	,000
	Kendi kendine karar verme	,096	136	,003	,976	136	,015
	vt	,091	136	,008	,932	136	,000
41 ve üzeri	Bakım ve koruma	,181	48	,000	,847	48	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,135	48	,028	,893	48	,000
	Kendi kendine karar verme	,092	48	,200*	,933	48	,009
	vt	,102	48	,200*	,952	48	,047

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre sadece ‘Kendi Kendine Karar Verme’ Tutumu alt boyutunun 20-30 yaş aralığı kategorisindeki ebeveynlere ait puanların dağılımının normal olduğu ancak diğer kategorilerdeki puanların dağılımlarının normal dağılmadığı sonucu gözlemlenmektedir. Dolayısı ile tüm puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 10.

ÇHETÖ puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu

Yaşınız		N	Ortalama Sıraları	Kruskal-Wallis H	df	P
bakım ve koruma	20-30 yaş	22	120,73	2,940	2	0,230
	31-40 yaş	136	103,78			
	41 ve üzeri	48	94,81			
devlet güvencesi ve desteği	20-30 yaş	22	131,14	5,929	2	0,052
	31-40 yaş	136	102,21			
	41 ve üzeri	48	94,48			
kendi kendine karar verme	20-30 yaş	22	99,14	0,132	2	0,936
	31-40 yaş	136	103,99			
	41 ve üzeri	48	104,10			
vt	20-30 yaş	22	107,64	0,162	2	0,922
	31-40 yaş	136	103,55			
	41 ve üzeri	48	101,47			

Tabloda görüldüğü üzere hiçbir alt boyut ve toplam boyut puanları için ebeveyn puanlarına göre farklılık göstermediği görülmektedir.

4.1.4. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Doğum Yeri İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Doğum yeri değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 11.

ÇHETÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre normallik testi sonucu

Doğum yeri		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Köy/Kasaba	Bakım ve koruma	,150	20	,200*	,908	20	,059
	Devlet güvencesi ve desteği	,245	20	,003	,756	20	,000
	Kendi kendine karar verme	,218	20	,014	,939	20	,228
	vt	,134	20	,200*	,900	20	,042
İlçe	Bakım ve koruma	,178	40	,003	,809	40	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,155	40	,017	,801	40	,000
	Kendi kendine karar verme	,159	40	,013	,947	40	,058
	vt	,187	40	,001	,871	40	,000
Şehir merkezi	Bakım ve koruma	,207	146	,000	,832	146	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,170	146	,000	,880	146	,000
	Kendi kendine karar verme	,065	146	,200*	,982	146	,048
	vt	,114	146	,000	,919	146	,000

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre sadece ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutunun köy/kasabada yaşayan ebeveynler ile ‘Kendi Kendine Karar Verme Tutumu’ alt boyutunun hem köy/kasabada yaşayan ebeveynlere ait puanları ile ilçede yaşayanlarına ait puanların dağılımının normal olduğu ancak diğer kategorilerdeki puanların dağılımlarının normal dağılmadığı sonucu gözlemlenmektedir. Dolayısı ile tüm puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 12.

ÇHETÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu

Doğum yeri		N	Ortalama sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Bakım ve koruma	Köy/Kasaba	20	121,73	2,15	2	0,341
	İlçe	40	102,75			
	Şehir Merkezi	146	101,21			
Devlet güvencesi ve desteği	Köy/Kasaba	20	121,13	6,466	2	0,039
	İlçe	40	83,91			
	Şehir Merkezi	146	106,45			
Kendi kendine karar verme	Köy/Kasaba	20	112,05	0,736	2	0,692
	İlçe	40	106,99			
	Şehir Merkezi	146	101,37			
vt	Köy/Kasaba	20	121,58	2,222	2	0,329
	İlçe	40	97,99			
	Şehir Merkezi	146	102,53			

Tabloda görüldüğü üzere sadece ‘Devlet Güvencesi’ alt boyut puanları için ebeveyn tutum puanlarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılığın hangi kategoriler arasında olduğunu görmek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Tablo 13.

ÇHETÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre ebeveyn tutumları

Doğum yeri		N	Ortalama sıralar	Mann-Whitney U	Z	p
Devlet güvencesi ve desteği	Köy/Kasaba	20	37,65	257,000	-2,251	0,024
	İlçe	40	26,93			
Kendi kendine karar verme	Köy/Kasaba	20	31,70	376,000	-0,377	0,706
	İlçe	40	29,90			
Vt	Köy/Kasaba	20	34,83	313,500	-1,360	0,174
	İlçe	40	28,34			
Bakım ve koruma	Köy/Kasaba	20	34,28	324,500	-1,199	0,230
	İlçe	40	28,61			
Devlet güvencesi ve desteği	Köy/Kasaba	20	93,98	1250,500	-1,043	0,297
	Şehir Merkezi	146	82,07			
Kendi kendine karar verme	Köy/Kasaba	20	90,85	1313,000	-0,730	0,465
	Şehir Merkezi	146	82,49			
Vt	Köy/Kasaba	20	97,25	1185,000	-1,365	0,172
	Şehir Merkezi	146	81,62			
Bakım ve koruma	Köy/Kasaba	20	97,95	1171,000	-1,454	0,146
	Şehir Merkezi	146	81,52			
Devlet güvencesi ve desteği	İlçe	40	77,49	2279,500	-2,130	0,033
	Şehir Merkezi	146	97,89			
Kendi kendine karar verme	İlçe	40	97,59	2756,500	-0,543	0,587
	Şehir Merkezi	146	92,38			
Vt	İlçe	40	90,15	2786,000	-0,444	0,657
	Şehir Merkezi	146	94,42			
Bakım ve koruma	İlçe	40	94,64	2874,500	-0,153	0,878
	Şehir Merkezi	146	93,19			

Doğum yeri değişkenine göre ebeveyn tutumları incelendiğinde sadece ölçeğin ‘Devlet Güvencesi ve Desteği’ alt boyutu puanlarında kategorilere göre farklılaşma olduğu gözlemlenmektedir. Bu farklılaşmanın ise ilçede doğanların hem şehir merkezinde doğanlar ile hem de köy/kasabada doğanlar arasında olduğu sonucu gözlemlenmiştir. Her durumda da ilçede olanların puanlarının diğer kategorilere göre daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

4.1.5. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Eğitim Durumu İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Eğitim durumu değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 14.

ÇHETÖ puanlarının eğitim durumu değişkenine göre normallik testi sonucu

Eğitim durumu		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Okur-yazar	Bakım ve koruma	,225	6	,200*	,876	6	,252
	Devlet güvencesi ve desteği	,193	6	,200*	,886	6	,299
	Kendi kendine karar verme	,179	6	,200*	,944	6	,692
	vt	,234	6	,200*	,932	6	,593
İlköğretim	Bakım ve koruma	,237	25	,001	,839	25	,001
	Devlet güvencesi ve desteği	,281	25	,000	,802	25	,000
	Kendi kendine karar verme	,212	25	,005	,923	25	,061
	vt	,207	25	,007	,860	25	,003
Lise	Bakım ve koruma	,197	38	,001	,857	38	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,137	38	,069	,905	38	,004
	Kendi kendine karar verme	,103	38	,200*	,976	38	,576
	vt	,148	38	,035	,944	38	,057
Üniversite	Bakım ve koruma	,202	114	,000	,835	114	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,142	114	,000	,876	114	,000
	Kendi kendine karar verme	,116	114	,001	,964	114	,004
	vt	,119	114	,000	,911	114	,000
Lisansüstü	Bakım ve koruma	,152	23	,180	,912	23	,045
	Devlet güvencesi ve desteği	,236	23	,002	,827	23	,001
	Kendi kendine karar verme	,136	23	,200*	,939	23	,172
	vt	,162	23	,120	,904	23	,031

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımı bağımsız değişkenin tüm kategorileri için normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 15.

ÇHETÖ puanlarının eğitim durumu değişkenine göre tüm puan dağılımları

Eğitim durumu		N	Ortalama sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Bakım ve koruma	Okur-yazar	6	86,67	1,616	3	0,656
	İlköğretim	25	100,36			
	Lise	38	97,54			
	Üniversite	114	88,60			
	Lisansüstü	23	116,02			
Devlet güvencesi ve desteği	Okur-yazar	6	114,42	7,142	3	0,068
	İlköğretim	25	95,80			
	Lise	38	108,37			
	Üniversite	114	84,53			
	Lisansüstü	23	103,98			
Kendi kendine karar verme	Okur-yazar	6	110,58	1,804	3	0,614
	İlköğretim	25	88,40			
	Lise	38	99,09			
	Üniversite	114	89,45			
	Lisansüstü	23	125,98			
VT	Okur-yazar	6	111,75	4,277	3	0,233
	İlköğretim	25	89,36			
	Lise	38	105,32			
	Üniversite	114	87,10			
	Lisansüstü	23	122,89			

Tabloda görüldüğü üzere eğitim durumu değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermediği görülmektedir.

4.1.6. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Algılanan Gelir Düzeyine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Algılanan algılanan gelir düzeyi değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 16.

ÇHETÖ puanlarının normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları

Algılanan gelir düzeyi		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Düşük Gelirli	Bakım ve koruma	,225	29	,001	,820	29	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,131	29	,200*	,962	29	,362
	Kendi kendine karar verme	,079	29	,200*	,968	29	,504
	vt	,103	29	,200*	,984	29	,931
Orta gelirli	Bakım ve koruma	,190	155	,000	,841	155	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,163	155	,000	,862	155	,000
	Kendi kendine karar verme	,109	155	,000	,977	155	,011
	vt	,118	155	,000	,910	155	,000
Yüksek gelirli	Bakım ve koruma	,203	22	,019	,782	22	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,230	22	,004	,725	22	,000
	Kendi kendine karar verme	,109	22	,200*	,947	22	,279
	vt	,150	22	,200*	,876	22	,010

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımı bağımsız değişkenin tüm kategorileri için normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 17.

ÇHETÖ puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre tüm puan dağılımları

Algılanan gelir düzeyi	N	Ortalama sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Bakım ve koruma	Düşük Gelirli	29	1,386	2	0,500
	Orta gelirli	155			
	Yüksek gelirli	22			
Devlet güvencesi ve desteği	Düşük Gelirli	29	0,796	2	0,672
	Orta gelirli	155			
	Yüksek gelirli	22			
Kendi kendine karar verme	Düşük Gelirli	29	0,084	2	0,959
	Orta gelirli	155			
	Yüksek gelirli	22			
vt	Düşük Gelirli	29	0,321	2	0,852
	Orta gelirli	155			
	Yüksek gelirli	22			

Tabloda görüldüğü üzere algılanan gelir düzeyi değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermediği görülmektedir.

4.1.7. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Medeni Duruma İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Katılımcıların medeni durumlar incelendiğinde ebeveynlerin 192 nin evli, 12 sinin boşanmış ve 2 sinin eşinin vefat ettiği görülmüştür. Dolayısı ile medeni durum evli-bekâr olarak tekrardan kategorilendirilmiştir. Medeni durumu değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 18.

ÇHETÖ puanlarının normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları

Medeni durumunuz		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Evli	Bakım ve koruma	,194	192	,000	,837	192	,000
	Devlet Güvencesi ve Desteği	,164	192	,000	,858	192	,000
	Kendi kendine karar verme	,098	192	,000	,980	192	,009
	VT	,110	192	,000	,910	192	,000
Bekâr	Bakım ve koruma	,201	14	,131	,893	14	,090
	Devlet Güvencesi ve Desteği	,168	14	,200*	,848	14	,021
	Kendi kendine karar verme	,210	14	,094	,908	14	,147
	VT	,177	14	,200*	,923	14	,240

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımı bağımsız değişkenin tüm kategorileri için normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan istatistiklerden Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır.

Tablo 19.

ÇHETÖ puanlarının medeni durum değişkenine göre tüm puan dağılımları

Medeni durumunuz		N	Ortalama sıralar	Mann-Whitney U	Z	P
Devlet güvencesi ve desteği	Evli	192	103,96	1256,000	-0,410	0,682
	Bekâr	14	97,21			
Kendi kendine karar verme	Evli	192	103,34	1313,000	-0,144	0,885
	Bekâr	14	105,71			
Bakım ve koruma	Evli	192	103,48	1340,000	-0,019	0,985
	Bekâr	14	103,79			
vt	Evli	192	102,88	1224,000	-0,565	0,572
	Bekâr	14	112,07			

Tabloda görüldüğü üzere medeni durum değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermediği görülmektedir.

4.1.8. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına Göre Meslek Durumuna İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Katılımcıların meslek değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 20.

ÇHETÖ puanlarının meslek değişkenine göre normallik testi sonucu

Mesleğiniz		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Memur	Bakım ve koruma	,206	94	,000	,840	94	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,138	94	,000	,867	94	,000
	Kendi kendine karar verme	,068	94	,200*	,987	94	,501
	Vt	,120	94	,002	,920	94	,000
Özel sektör	Bakım ve koruma	,137	46	,030	,844	46	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,208	46	,000	,854	46	,000
	Kendi kendine karar verme	,130	46	,051	,946	46	,033
	Vt	,150	46	,011	,911	46	,002
Çalışmıyor	Bakım ve koruma	,239	66	,000	,809	66	,000
	Devlet güvencesi ve desteği	,187	66	,000	,870	66	,000
	Kendi kendine karar verme	,112	66	,040	,966	66	,069
	Vt	,118	66	,023	,919	66	,000

Normallik varsayımının testi için Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımı bağımsız değişkenin tüm kategorileri için normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 21.

ÇHETÖ puanlarının meslek değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonuçları

Mesleğiniz		N	Ortalama sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Bakım ve koruma	Memur	94	102,46	1,197	2	0,550
	Özel sektör	46	111,49			
	Çalışmıyor	66	99,42			
Devlet güvencesi ve desteği	Memur	94	97,03	4,214	2	0,122
	Özel sektör	46	99,04			
	Çalışmıyor	66	115,83			
Kendi kendine karar verme	Memur	94	104,28	0,039	2	0,981
	Özel sektör	46	103,50			
	Çalışmıyor	66	102,39			
vt	Memur	94	100,66	0,410	2	0,815
	Özel sektör	46	104,97			
	Çalışmıyor	66	106,52			

Tabloda görüldüğü üzere meslek değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermediği görülmektedir.

4.2. Alt Problem 2

Okul öncesi eğitiminde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişimi; doğum yılı, cinsiyet, ebeveyn yaşı, ebeveyn doğum yeri, ebeveyn eğitim durumu, aile algılanan

gelir düzeyi, ebeveyn medeni durumu ve ebeveyn meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık söz konusu mudur?

4.2.1. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Çocukların Doğum Yılına İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Doğum tarihi değişkenine göre Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin 4 alt boyutu ve toplam puanına ait normallik sonuçları aşağıda verilmiştir;

Tablo 22.

SDBPDÖ puanlarının doğum yılı değişkenine göre normallik testi sonucu

Dogum T		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
2016	Duygu Tanıma	,246	25	,000	,852	25	,002
	Empati	,163	25	,087	,897	25	,016
	Özdüzenleme	,160	25	,098	,935	25	,116
	Sosyal yetkinlik	,203	25	,009	,862	25	,003
	Çt	,106	25	,200*	,954	25	,315
2017	Duygu Tanıma	,159	145	,000	,902	145	,000
	Empati	,131	145	,000	,919	145	,000
	Özdüzenleme	,116	145	,000	,937	145	,000
	Sosyal yetkinlik	,222	145	,000	,835	145	,000
	Çt	,096	145	,002	,945	145	,000
2018 ve üzeri	Duygu Tanıma	,160	36	,020	,903	36	,004
	Empati	,179	36	,005	,853	36	,000
	Özdüzenleme	,227	36	,000	,873	36	,001
	Sosyal yetkinlik	,322	36	,000	,777	36	,000
	Çt	,154	36	,031	,911	36	,007

Normallik varsayımının testi için Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımlarının tüm kategorilerde normal dağılmadığı sonucu gözlemlenmektedir. Dolayısı ile tüm puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 23.

SDBPDÖ puanlarının doğum yılı değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu

Doğum T		N	Ortalama Sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Duygu Tanıma	2016	25	110,58	1,010	2	0,603
	2017	145	104,21			
	2018 ve üzeri	36	95,71			
Empati	2016	25	113,14	0,772	2	0,680
	2017	145	101,92			
	2018 ve üzeri	36	103,18			
Öz Düzenleme	2016	25	105,02	0,020	2	0,990
	2017	145	103,22			
	2018 ve üzeri	36	103,58			
Sosyal yetkinlik	2016	25	93,62	0,898	2	0,638
	2017	145	104,40			
	2018 ve üzeri	36	106,74			
Çt	2016	25	106,20	0,072	2	0,965
	2017	145	102,87			
	2018 ve üzeri	36	104,17			

Tabloda görüldüğü üzere ölçeğe ait toplam ve alt boyut puanlarının doğum tarihine göre farklılık göstermediği görülmektedir.

4.2.2. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Çocuğun Cinsiyetine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Ölçeğin hem alt boyutlarına hem de toplam boyutuna göre cinsiyet değişkeninin kategorilerindeki normallik varsayımı incelenmiştir. İncelemeler normallik testi sonuçlarına göre yapılmıştır;

Tablo 24.

SDBPDÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre normallik testi sonucu

Cinsiyetiniz		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Kadın	Duygu Tanıma	,178	101	,000	,862	101	,000
	Empati	,158	101	,000	,872	101	,000
	Özdüzenleme	,117	101	,002	,923	101	,000
	Sosyal yetkinlik	,258	101	,000	,795	101	,000
	Çt	,127	101	,000	,923	101	,000
Erkek	Duygu Tanıma	,159	105	,000	,924	105	,000
	Empati	,128	105	,000	,931	105	,000
	Özdüzenleme	,117	105	,001	,935	105	,000
	Sosyal yetkinlik	,217	105	,000	,861	105	,000
	Çt	,091	105	,033	,958	105	,002

Normallik varsayımının testi için örneklem sayısından kaynaklı olarak Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları kullanılmıştır. Sonuçlara göre tüm puan dağılımları

için kadın ve erkek kategorilerindeki puanların normal dağılmadığı sonucu gözlemlenmiştir. Dolayısı ile tüm puan dağılımları için parametrik olmayan istatistikler kullanılmış ve Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır.

Tablo 25.

SDBPDÖ puanlarının cinsiyet değişkenine Mann Whitney U testi sonucu

Cinsiyetiniz		N	Ortalama sıralar	Mann-Whitney U	Z	P .
Duygu Tanıma	Kadın	101	111,70	4474,000	-1,958	0,050
	Erkek	105	95,61			
Empati	Kadın	101	106,52	4997,000	-0,721	0,471
	Erkek	105	100,59			
Özdüzenleme	Kadın	101	107,96	4852,000	-1,062	0,288
	Erkek	105	99,21			
Sosyal yetkinlik	Kadın	101	108,62	4785,000	-1,262	0,207
	Erkek	105	98,57			
Çt	Kadın	101	110,78	4567,000	-1,721	0,085
	Erkek	105	96,50			

Cinsiyet değişkenine göre hiçbir puan dağılımında ölçek puanlarına göre farklılaşmanın olmadığı sonucu elde edilmiştir.

4.2.3. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Ebeveyn Yaşına İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Yaş değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 26.

SDBPDÖ puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre normallik testi sonucu

Yaşınız		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
20-30 yaş	Duygu Tanıma	,127	22	,200*	,964	22	,580
	Empati	,156	22	,176	,932	22	,135
	Özdüzenleme	,171	22	,092	,884	22	,014
	Sosyal yetkinlik	,202	22	,020	,856	22	,004
	Çt	,127	22	,200*	,942	22	,216
31-40 yaş	Duygu Tanıma	,185	136	,000	,887	136	,000
	Empati	,152	136	,000	,901	136	,000
	Özdüzenleme	,132	136	,000	,926	136	,000
	Sosyal yetkinlik	,251	136	,000	,824	136	,000
	Çt	,099	136	,003	,947	136	,000
41 ve üzeri	Duygu Tanıma	,164	48	,003	,892	48	,000
	Empati	,151	48	,008	,889	48	,000
	Özdüzenleme	,110	48	,198	,934	48	,009
	Sosyal yetkinlik	,219	48	,000	,831	48	,000
	Çt	,126	48	,055	,928	48	,006

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre kategorilerdeki puanların dağılımlarının normal dağılmadığı sonucu gözlemlenmektedir. Dolayısı ile tüm puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 27.

SDBPDÖ puanlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu

Yaşınız		N	Ortalama sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Duygu Tanıma	20-30 yaş	22	81,20	3,715	2	0,156
	31-40 yaş	136	107,30			
	41 ve üzeri	48	102,95			
Empati	20-30 yaş	22	79,68	4,087	2	0,130
	31-40 yaş	136	105,63			
	41 ve üzeri	48	108,39			
Özdüzenleme	20-30 yaş	22	105,11	0,228	2	0,892
	31-40 yaş	136	104,49			
	41 ve üzeri	48	99,95			
Sosyal yetkinlik	20-30 yaş	22	89,39	1,774	2	0,412
	31-40 yaş	136	106,49			
	41 ve üzeri	48	101,49			
Çt	20-30 yaş	22	83,32	2,876	2	0,237
	31-40 yaş	136	106,49			
	41 ve üzeri	48	104,27			

Tabloda görüldüğü üzere hiçbir alt boyut ve toplam ölçek puanları için ebeveyn puanlarına göre farklılık göstermediği görülmektedir.

4.2.4. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Doğum Yeri Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Doğum yeri değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 28.

SDBPDÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre normallik testi sonucu

Doğum yeri		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Köy/Kasaba	Duygu Tanıma	,248	20	,002	,794	20	,001
	Empati	,204	20	,029	,849	20	,005
	Özdüzenleme	,171	20	,127	,885	20	,022
	Sosyal yetkinlik	,282	20	,000	,782	20	,000
	Çt	,224	20	,010	,863	20	,009
İlçe	Duygu Tanıma	,150	40	,023	,905	40	,003
	Empati	,146	40	,031	,869	40	,000
	Özdüzenleme	,109	40	,200*	,942	40	,040
	Sosyal yetkinlik	,186	40	,001	,855	40	,000
	Çt	,125	40	,114	,942	40	,039
Şehir merkezi	Duygu Tanıma	,164	146	,000	,904	146	,000
	Empati	,135	146	,000	,920	146	,000
	Özdüzenleme	,118	146	,000	,926	146	,000
	Sosyal yetkinlik	,246	146	,000	,831	146	,000
	Çt	,097	146	,002	,947	146	,000

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımları bağımsız değişkenin tüm kategorilerinde normal dağılmadığı sonucu gözlemlenmektedir. Dolayısı ile tüm puan dağılımları için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 29.

SDBPDÖ puanlarının doğum yeri değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonucu

Doğum yeri		N	Ortalama sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Duygu Tanıma	Köy/Kasaba	20	119,45	4,733	2	0,094
	İlçe	40	87,21			
	Şehir Merkezi	146	105,78			
Empati	Köy/Kasaba	20	113,53	0,639	2	0,726
	İlçe	40	102,55			
	Şehir Merkezi	146	102,39			
Özdüzenleme	Köy/Kasaba	20	120,78	5,992	2	0,050
	İlçe	40	84,88			
	Şehir Merkezi	146	106,24			
Sosyal yetkinlik	Köy/Kasaba	20	118,48	2,455	2	0,293
	İlçe	40	94,15			
	Şehir Merkezi	146	104,01			
Çt	Köy/Kasaba	20	118,98	3,077	2	0,215
	İlçe	40	91,34			
	Şehir Merkezi	146	104,71			

Tabloda görüldüğü üzere hiçbir puan dağılımının bağımsız değişkenin kategorilerine göre farklılaşmadığı gözlemlenmiştir.

4.2.5. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Eğitim durumu değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 30.

SDBPDÖ puanlarının eğitim durumu değişkenine göre normallik testi sonucu

Eğitim durumu		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Okur-yazar	Duygu Tanıma	,404	6	,003	,695	6	,005
	Empati	,221	6	,200*	,868	6	,217
	Özdüzenleme	,294	6	,114	,852	6	,165
	Sosyal yetkinlik	,309	6	,077	,773	6	,033
	Çt	,255	6	,200*	,818	6	,085
İlköğretim	Duygu Tanıma	,125	25	,200*	,951	25	,263
	Empati	,151	25	,147	,921	25	,053
	Özdüzenleme	,117	25	,200*	,960	25	,417
	Sosyal yetkinlik	,168	25	,066	,910	25	,031
	Çt	,095	25	,200*	,971	25	,669
Lise	Duygu Tanıma	,148	38	,035	,924	38	,013
	Empati	,137	38	,068	,910	38	,005
	Özdüzenleme	,200	38	,001	,922	38	,011
	Sosyal yetkinlik	,237	38	,000	,832	38	,000
	Çt	,151	38	,028	,920	38	,010
Üniversite	Duygu Tanıma	,182	114	,000	,891	114	,000
	Empati	,150	114	,000	,899	114	,000
	Özdüzenleme	,155	114	,000	,911	114	,000
	Sosyal yetkinlik	,240	114	,000	,825	114	,000
	Çt	,098	114	,009	,945	114	,000
Lisansüstü	Duygu Tanıma	,207	23	,012	,827	23	,001
	Empati	,153	23	,174	,885	23	,013
	Özdüzenleme	,165	23	,106	,893	23	,018
	Sosyal yetkinlik	,292	23	,000	,710	23	,000
	Çt	,163	23	,115	,923	23	,077

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımı bağımsız değişkenin tüm kategorileri için normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 31.

SDBPDÖ puanlarının eğitim durumu değişkenine göre tüm puan dağılımları

Eğitim durumu		N	Ortalama sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Duygu tanıma	Okur-yazar	6	124,08	8,892	4	0,064
	İlköğretim	25	72,46			
	Lise	38	101,39			
	Üniversite	114	108,30			
	Lisansüstü	23	111,54			
Empati	Okur-yazar	6	102,75	2,367	4	0,669
	İlköğretim	25	87,36			
	Lise	38	106,22			
	Üniversite	114	106,79			
	Lisansüstü	23	100,43			
Özdüzenleme	Okur-yazar	6	120,67	4,453	4	0,348
	İlköğretim	25	81,24			
	Lise	38	104,05			
	Üniversite	114	106,85			
	Lisansüstü	23	105,72			
Sosyal yetkinlik	Okur-yazar	6	111,08	4,336	4	0,362
	İlköğretim	25	83,50			
	Lise	38	102,42			
	Üniversite	114	105,41			
	Lisansüstü	23	115,59			
Çt	Okur-yazar	6	107,67	6,306	4	0,177
	İlköğretim	25	75,82			
	Lise	38	103,89			
	Üniversite	114	108,13			
	Lisansüstü	23	108,89			

Tabloda görüldüğü üzere eğitim durumu değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermediği görülmektedir.

4.2.6. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler Ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Algılanan gelir düzeyi değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 32.

SDBPDÖ puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre normallik testi sonucu

Algılanan gelir düzeyi		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Düşük Gelirli	Duygu Tanıma	,194	29	,007	,892	29	,006
	Empati	,140	29	,154	,929	29	,052
	Özdüzenleme	,136	29	,184	,936	29	,078
	Sosyal yetkinlik	,197	29	,005	,877	29	,003
	Çt	,139	29	,163	,931	29	,058
Orta gelirli	Duygu Tanıma	,166	155	,000	,902	155	,000
	Empati	,163	155	,000	,895	155	,000
	Özdüzenleme	,120	155	,000	,923	155	,000
	Sosyal yetkinlik	,265	155	,000	,796	155	,000
	Çt	,112	155	,000	,935	155	,000
Yüksek gelirli	Duygu Tanıma	,151	22	,200*	,903	22	,034
	Empati	,187	22	,043	,911	22	,049
	Özdüzenleme	,139	22	,200*	,912	22	,052
	Sosyal yetkinlik	,156	22	,175	,924	22	,090
	Çt	,136	22	,200*	,953	22	,357

Normallik varsayımının testi için Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımı bağımsız değişkenin tüm kategorileri için normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 33.

SDBPDÖ puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılıkları

Algılanan gelir düzeyi		N	Ortalama sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Duygu Tanıma	Düşük Gelirli	29	107,38	0,227	2	0,893
	Orta gelirli	155	103,34			
	Yüksek gelirli	22	99,52			
Empati	Düşük Gelirli	29	98,95	2,345	2	0,310
	Orta gelirli	155	106,69			
	Yüksek gelirli	22	87,00			
Özdüzenleme	Düşük Gelirli	29	100,95	1,747	2	0,417
	Orta gelirli	155	106,09			
	Yüksek gelirli	22	88,61			
Sosyal yetkinlik	Düşük Gelirli	29	99,19	3,868	2	0,145
	Orta gelirli	155	107,31			
	Yüksek gelirli	22	82,34			
Çt	Düşük Gelirli	29	101,53	1,886	2	0,389
	Orta gelirli	155	106,12			
	Yüksek gelirli	22	87,66			

Tabloda görüldüğü üzere algılanan gelir düzeyi değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermediği görülmektedir.

4.2.7. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Medeni Durum Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Katılımcıların medeni durumu evli-bekâr olarak tekrardan kategorilendirilmiş ve normalliklerini incelemek için normallik testi sonuçlarından yararlanılmıştır.

Tablo 34.

SDBPDÖ puanlarının medeni durum değişkenine göre normallik testi sonucu

Medeni durumunuz		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Duygu Tanıma	Evli	,169	192	,000	,902	192	,000
	Bekâr	,241	14	,027	,871	14	,044
Empati	Evli	,140	192	,000	,911	192	,000
	Bekâr	,175	14	,200*	,887	14	,074
Özdüzenleme	Evli	,117	192	,000	,928	192	,000
	Bekâr	,147	14	,200*	,945	14	,491
Sosyal yetkinlik	Evli	,236	192	,000	,830	192	,000
	Bekâr	,260	14	,011	,827	14	,011
Çt	Evli	,099	192	,000	,944	192	,000
	Bekâr	,159	14	,200*	,901	14	,115

Normallik varsayımının testi için Shapiro-Wilk testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımı bağımsız değişkenin tüm kategorileri için normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan istatistiklerden Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır.

Tablo 35.

SDBPDÖ puanlarının medeni durum değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermemesi

Medeni durumunuz		N	Ortalama sıralar	Mann-Whitney U	Z	P .
Duygu Tanıma	1	192	104,03	1241,500	-0,481	0,630
	2	14	96,18			
	Total	206				
Empati	1	192	103,63	1318,500	-0,120	0,905
	2	14	101,68			
	Total	206				
Özdüzenleme	1	192	105,39	981,000	-1,700	0,089
	2	14	77,57			
	Total	206				
Sosyal yetkinlik	1	192	103,37	1319,000	-0,121	0,904
	2	14	105,29			
	Total	206				
Çt	1	192	104,18	1214,000	-0,604	0,546
	2	14	94,21			
	Total	206				

Tabloda görüldüğü üzere medeni durum değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermediği görülmektedir.

4.2.8. Okul Öncesi Sosyal-Duygusal Beceriler ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Meslek Değişkenine İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Katılımcıların meslek değişkenine ait kategorilerdeki puan dağılımlarının normalliklerinin incelemek için normallik testi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 36.

SDBPDÖ puanlarının meslek değişkenine göre normallik testi sonucu

Mesleğiniz		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	df	P	İstatistik	df	P
Duygu Tanıma	Memur	,205	94	,000	,886	94	,000
	Özel sektör	,144	46	,018	,891	46	,000
	Çalışmıyor	,138	66	,003	,914	66	,000
Empati	Memur	,138	94	,000	,911	94	,000
	Özel sektör	,151	46	,011	,894	46	,001
	Çalışmıyor	,143	66	,002	,902	66	,000
Özdüzenleme	Memur	,161	94	,000	,899	94	,000
	Özel sektör	,133	46	,039	,929	46	,007
	Çalışmıyor	,153	66	,001	,928	66	,001
Sosyal yetkinlik	Memur	,262	94	,000	,799	94	,000
	Özel sektör	,208	46	,000	,829	46	,000
	Çalışmıyor	,221	66	,000	,863	66	,000
Çt	Memur	,100	94	,021	,948	94	,001
	Özel sektör	,127	46	,062	,936	46	,014
	Çalışmıyor	,111	66	,041	,941	66	,003

Normallik varsayımının testi için Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre puanların dağılımı bağımsız değişkenin tüm kategorileri için normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan istatistiklerden Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Tablo 37.

SDBPDÖ puanlarının Meslek değişkenine göre Kruskal Wallis testi sonuçları

Mesleğiniz		N	Ortalama sıralar	Kruskal-Wallis H	df	P
Duygu Tanıma	Memur	94	109,29	2,187	2	0,335
	Özel sektör	46	103,45			
	Çalışmıyor	66	95,29			
Empati	Memur	94	104,71	0,250	2	0,882
	Özel sektör	46	105,29			
	Çalışmıyor	66	100,52			
Özdüzenleme	Memur	94	108,99	1,655	2	0,437
	Özel sektör	46	96,18			
	Çalışmıyor	66	100,78			
Sosyal yetkinlik	Memur	94	109,81	2,572	2	0,276
	Özel sektör	46	102,62			
	Çalışmıyor	66	95,13			
Çt	Memur	94	109,07	1,916	2	0,384
	Özel sektör	46	103,10			
	Çalışmıyor	66	95,84			

Tabloda görüldüğü üzere meslek değişkenine göre tüm puan dağılımlarının farklılık göstermediği görülmektedir.

4.3. Alt Problem 3

Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal gelişimi arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

Bu ilişkinin incelenmesi için ölçeklere ve alt boyutlarına ait puanların dağılımlarının normallikleri incelenmiştir.

Tablo 38.

ÇHETÖ ve SDBPDÖ ait puanların dağılımının incelenmesi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	p	Statistic	df	p
Duygu Tanıma	,170	206	,000	,902	206	,000
Empati	,143	206	,000	,909	206	,000
Özdüzenleme	,117	206	,000	,932	206	,000
Sosyal yetkinlik	,238	206	,000	,832	206	,000
Çt	,099	206	,000	,946	206	,000
Bakım Ve Koruma	,194	206	,000	,841	206	,000
Devlet Güvencesi Ve Desteği	,164	206	,000	,858	206	,000
Kendi	,096	206	,000	,981	206	,007
Vt	,103	206	,000	,916	206	,000

Her iki ölçeğe ait puanların dağılımı incelenmesi için Kolmogrow-Smirnov testinden yararlanılmıştır. Bu test sonucuna göre dağılımların normal olmadığı

gözlemlenmiştir. İlişki incelemesi için parametrik yöntemlerden Sperman Koreasyon katsayısından yararlanılmıştır.

Tablo 39.

Veli tutumu ölçeğinin alt boyutları ve toplam ölçek puanı ile psikolojik dayanıklılık ölçeğinin alt boyutu puanları ve toplam ölçek puanları

		Duygu	Empati	özdüzenleme	Sosyal yetkinlik	ÇT
Bakım ve Koruma	Korelasyon Katsayısı	-0,090	-0,091	-0,050	-0,055	-0,083
	p	0,198	0,193	0,473	0,433	0,234
Devlet Güvencesi ve Desteği	Korelasyon Katsayısı	-0,097	-0,123	0,046	-0,067	-0,081
	p	0,164	0,079	0,513	0,339	0,247
Kendi	Korelasyon Katsayısı	-0,077	-0,008	0,041	0,019	-0,009
	p	0,270	0,910	0,557	0,788	0,903
Vt	Korelasyon Katsayısı	-0,093	-0,059	0,035	-0,008	-0,039
	p	0,184	0,398	0,618	0,914	0,575

Veli tutumu ölçeğinin alt boyutları ve toplam ölçek puanı ile psikolojik dayanıklılık ölçeğinin alt boyutu puanları ve toplam ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olmadığı sonucu gözlemlenmiştir. Ayrıca bu iki ölçeğin puanları arasındaki ilişkinin genel olarak negatif yönlü olduğu gözlemlenmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında elde edilen sonuç verilerinin analizi doğrultusunda çeşitli görüş ve önerilere bu bölümde yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Alt Problem 1. Okul öncesi eğitiminde devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk haklarına yönelik tutumu; doğum yılı, cinsiyet, ebeveyn yaşı, ebeveyn doğum yeri, ebeveyn eğitim durumu, aile algılanan gelir düzeyi, ebeveyn medeni durumu ve ebeveyn meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık söz konusu mudur?

Doğum Yılı: Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunda doğum yılı değişkenin ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutu dışında diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa neden olmadığı tespit edilmiştir. ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutu 2018 ve sonraki yıllarda doğmuş çocuklarda ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunda anlamlı düzeyde bir farklılık yaratmıştır. Yaşı küçük çocukların ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutuna daha fazla ihtiyaç duydukları, ebeveynler arasında görülmektedir. Dinç (2015) okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları hakkındaki görüşlerini incelediği çalışmada benzer bir bulguya ulaşmıştır. Çalışmada, çocukların yaşına göre ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutuna diğer alt boyutlara göre ebeveynler tarafından öncelik verildiği ancak çocuk büyüdükçe diğer alt boyutların önem kazandığı ifade edilmiştir. Çocukların yaşları henüz küçükken gelişimsel açıdan daha fazla dış desteğe ihtiyaç duymaları böyle bir bulguya ulaşılmasının nedeni olarak düşünülebilir. Çocukların temel düzeyde bakımlarının ve korunmalarının diğer ihtiyaçlara göre daha fazla önem arz ettiği düşünüldüğünde, bu bulgunun ortaya çıkması anlaşılabilir olabilmektedir.

Diğer alt boyutlar olan; ‘Devlet Güvencesi ve Desteği’ ile ‘Kendi Kendine Karar Verme Tutumunun’ doğum yılına göre farklılaşmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgunun ortaya çıkmasında en büyük neden, çocukların yaşı henüz küçükken daha fazla ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutuna ihtiyaç duymalarıdır. Yurtsever (2009) çocuk haklarına yönelik tutumda ebeveynleri farklı değişkenlere göre incelediği çalışmada ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutunun doğum yılına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmış ve ‘Kendi Kendine Karar Verme’ alt boyutunun ilerleyen yaşlarda ebeveyn tutumunda öne çıktığını belirtmiştir. Wolfe (1998) yaptığı çalışmada çocuk hakları fenomeninde yaş ilerledikçe çocuğun daha

özerkleşmesi ve sonrasında bağımsızlaşması kanısının ebeveynde güçlü olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Salmenkivi ve diğerleri (2022) yaptıkları çalışmada okul öncesi çağındaki çocuklarda ‘Kendi Kendine Karar Verme’ alt boyutunun desteklendiği bulgusunu elde etmişlerdir. ‘Devlet Desteği ve Güvencesi’ ile ‘Kendi Kendine Karar Verme Tutumu’ alt boyutlarının doğum yılına göre farklılık göstermemesinin sebebi de; ebeveynlerin bu alt boyutların her yaşta yaşamda yerini alması gerektiği kanısının güçlü olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ebeveynlerin çocukların refahı için sosyal devlet beklentisinin her dönemde talep etmesi, bu bulguya bir neden olarak görülebilir. Ebeveynlerin çocukların kendi kararlarını almasını, her yaşın dinamiğine göre değerlendirdikleri düşünüldüğünde böyle bir bulguya ulaşıldığı söylenebilir.

Cinsiyet: Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunun alt boyutları olan; ‘Bakım ve Koruma’, ‘Devlet Güvencesi ve Desteği’ ile ‘Kendi Kendine Karar Verme’ alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür. Day ve diğerleri (2006) yaptıkları çalışmada benzer bulguya ulaşmışlardır. Howe ve Cowell (2010) yaptıkları çalışmada cinsiyetin çocuk hakları tutumunda belirleyici olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ebeveynlerde kız veya erkek çocuklara yönelik herhangi bir ayırt edici eğilimin olmaması, evrensel ölçekte kadın hakları ile ilgili pozitif gelişimlerin yansıması olarak görülebilir. Bundan kaynaklı çocuk haklarından cinsiyet fark etmeksizin tüm çocukların mahrum kalmaması düşüncesi oldukça yaygın bir kanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde kız çocukları için son yıllarda yapılan farkındalık çalışmalarının böyle bulguya neden olduğu söylenebilir.

Ebeveyn Yaşı: Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunun alt boyutlarının hiçbirinin ebeveynin yaşına göre farklılık göstermediği görülmüştür. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ebeveyn tutumları ile ilgili yaptıkları çalışmada benzer sonuca ulaşmışlardır. Ancak Kesayak (2018) ebeveyn yaşının çocuk haklarının uygulanması sürecinde anlamlı bir farklılık yaratan değişken olduğu sonucuna varmıştır. Yurtsever (2009) ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunda ebeveyn yaşının önemli bir değişken olduğu bulgusunu elde etmiştir.

2024 yılında yapılan bu araştırmada, okul öncesi çağında çocuğu bulunan ebeveynlerin yaşı genel olarak 20-45 yaş arasındaki katılımcılardan oluştuğu düşünüldüğünde; bu kuşaktaki ebeveynlerin çocuk haklarında ortak bir duyumsamaya sahip oluşu, takvim açısından 20.yy’dan itibaren dünyada çocuk haklarının güçlendiği

dönem ile çakışmasından kaynaklandığı söylenebilir. Çocuklara dair farkındalığı arttıran hukukî, medyatik ve toplumsal çalışmaların, ebeveynlerde yaş fark etmeksizin etki ettiği söylenebilir.

Ebeveyn Doğum Yeri: Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunda doğum yerleri olan; köy/kasaba, ilçe merkezi ve şehir merkezi kategorilerine göre anlamlı bir farklılığa sahip olma durumu analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda ‘Devlet Desteği ve Güvencesi’ alt boyutu haricindeki diğer alt boyutlarda herhangi bir anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutunda anlamlı farklılık görülmemesi; çocuğun bakım ve korumanın aile tarafından tümüyle üstlendiği bir kültürel altyapının eseri olarak görülebilir. Araştırma konusu olan şehrin kültürel kodlarında, ailenin çok güçlü bir pozisyona sahip olduğu gerçeği düşünülünce bakım ve korumada doğum yerinin çok ciddi farklılığa yol açmadığı düşünülebilir. ‘Kendi Kendine Karar Verme’ boyutunda da doğum yeri değişkenini anlamlı bir fark göstermemesi; doğum yerinin değil ailenin ikame ettiği mekânın bilincinin hâkim olduğu düşünülebilir. Kentin yaşam ağı içerisine dâhil olan aile yapılarının çocuğun ‘Kendi Kendine Karar Verme’ alt boyutuna destek olması, kentin bireysel kimliği ön plana çıkarmasının etkisi ile olduğu düşünülebilir. ‘Devlet Desteği ve Güvencesi’ alt boyutunda ilçe merkezinde doğanların anlamlı bir farklılığa sahip oldukları görülmektedir. İlçe merkezinde doğanların ‘Devlet Desteği ve Güvencesi’ alt boyutunda daha düşük puan ile görülmesinin sebebi; ilçe merkezlerinin şehir merkezi ve köy/kasabaya göre daha az sosyo-ekonomik kaygılar taşımasından ileri geldiği düşünülebilir. Yurtsever (2009) yaptığı çalışmada şehir ve ilçe merkezinde doğan ebeveynlerin ‘Devlet Güvencesi ve Desteği’ alt boyutunu köyde doğanlara göre daha fazla önemseydiği bulgusuna ulaşmıştır, ‘Bakım ve Koruma’ alt boyutunu da şehir ve ilçe merkezinde doğanların köyde doğanlara göre anlamlı bir değişken olduğu sonucu elde etmiştir. Ayrıca ‘Kendi Kendine Karar Verme Tutumu’ alt boyutunda köyde doğanların ilçe ve şehir merkezinde doğanlara göre pozitif yönlü bir değişken olduğu bulgusu elde edilmiştir. Kesayak (2018) yaptığı çalışmada küçük yerleşim biriminden büyük yerleşim birimine doğru gittikçe çocuk haklarında pozitif bir tutumun geliştiği sonucuna ulaşmıştır.

Ebeveyn Eğitim Durumu: Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunda eğitim durumlarının tüm alt boyutlarda herhangi bir anlamlı farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Çocuk haklarında ebeveyn eğitim durumunun belirleyiciliği olmadığı analizi enformasyon çağında bilgiye erişimin artık eğitim kurumları dışında da güçlü bir ağırlığa

sahip olduğu gerçeğinden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Çocuk haklarına yönelik tutumda eğitim durumunun değil de kültürel bilincin etki ettiği kanaati de bir sebep olarak görünebilir. Çalışma grubundaki ebeveynlerde, ezici çoğunluğun lise ve sonrası mezuniyete sahip olduğu düşünülünce de böyle bir bulguya ulaşıldığı söylenebilir. Baumrind (1978) ebeveyn-çocuk ilişkisi bağlamında hak ve sorumluluklar ile ilgili yaptığı çalışmada ebeveyn eğitim durumunun çocuk haklarında anlamlı bir değişken olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Eğitim seviyesi arttıkça çocuk hakları bilincinin paralel olarak geliştiği sonucu aktarılmıştır. Erbay (2013) çocuk haklarında ebeveyn eğitim durumunun pozitif yönlü önemli bir değişken olduğunu belirtmiştir.

Aile Algılanan Gelir Düzeyi: Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunda aile algılanan gelir düzeyinin tüm alt boyutlarda bir anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Araştırmanın yapıldığı şehir olan Diyarbakır'da algılanan gelir düzeyi her ne kadar düşük, orta ve yüksek olarak tarif edilebilse de bu şehirde geleneksel toplumun hâlâ sınıfsal bir yapıya dönüşmediği gözlemlenmektedir. Sınıfsal yapının olduğu toplumlarda algılanan gelir düzeyi bir sınıfsal pozisyon göstergesi olup mensup olunan sınıfın özgül bir bakış açısının geliştiği ve bunun da çocuk haklarına etki ettiği düşünülebilir. Sınıflı toplumlarda, her sınıfın bir kültür ürettiği ve bu kültürün de çocuk yetiştirmede etkili olduğu görülmektedir. Diyarbakır'da algılanan gelir düzeyinin heterojen bir toplum yaratmada henüz bir rol oynamaması, böyle bir bulgunun sebebi olarak görülebilir. Morine (2000) ebeveynlerin çocuk haklarına dair tutumlarını incelediği çalışmasında orta ve yüksek gelirli grubun çocuk haklarına düşük gelirli gruba göre pozitif yönlü anlamlı bir değişikliğe sahip olduğunu gözlemlemiştir. Sutton (2003) ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile ilgili yaptığı çalışmada aile gelir düzeyi yükseldikçe çocuk hakları bilinç düzeyinin de yükseldiğini gözlemlemiştir.

Ebeveyn Medeni Durumu: Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunda ebeveynin medeni durumunun alt boyutlarda herhangi bir anlamlı farklılık yaratmadığı gözlemlenmiştir. Benzer bulguya Taşkın (2019) yaptığı çalışmada ulaşmıştır. Çocuk haklarına yönelik tutumda ebeveynin çocukla ilişkisini partneri ile olan iletişimini etkilemediği düşünülebilir. Ebeveynin çocuğu ile ilişkisinin, partneri ile olan iletişimi geri planda bırakması bir neden olarak görülebilir. Kılıçgün (2015) ebeveynlik rolleri ve çocuk hakları ilişkisini incelediği çalışmasında ebeveynlik rolünün yerine getirilmesinin, eşler arası medeni durumundan daha baskın olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Ebeveyn Meslek Durumu: Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumunda meslek durumunun tüm alt boyutlarda bir anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Meslek durumunun çocuk haklarına yönelik tutumu etkilememesinin nedeni olarak; algılanan gelir düzeyinde olduğu gibi bir sınıfsal yapının oluşmadığı toplumsal örgüden kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca meslekî kimliklerin diğer üst kimliklere göre hâlâ baskın olmayışı da nedenlerden biri olarak görülebilir. Diğer bir neden olarak da; meslekî bakış açılarına göre yaşam kültürünün, Diyarbakır gibi modernite ile yakın geçmişte tanışan kentlerde henüz etkili olmadığı gösterilebilir. Benzer nitelikte bulgu olan ebeveyn meslek durumunun anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulgusuna Yazıcı ve diğerleri (2017) ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarındaki değişkenleri inceledikleri çalışmada ulaşmışlardır. Kızılırmak (2015) yaptığı çalışmada çalışmayan annelerin çalışan annelere göre çocuk hakları alt boyutlarında pozitif yönlü anlamlı bir farklılığa sahip olduğunu gözlemlemiştir.

Alt Problem 2. Okul öncesi eğitiminde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişimi; doğum yılı, cinsiyet, ebeveyn yaşı, ebeveyn doğum yeri, ebeveyn eğitim durumu, aile algılanan gelir düzeyi, ebeveyn medeni durumu ve ebeveyn meslek durumuna göre anlamlı bir farklılık söz konusu mudur?

Doğum Yılı: Okul öncesi eğitimde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişiminin tüm alt boyutlarının doğum yılına göre anlamlılık bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Sosyal ve duygusal gelişimde doğum yılının önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmayışını sebebi olarak; okul öncesi çağı çocuklarının bulunduğu yaş aralığında paralel gelişim süreçleri olması gösterilebilir. Yaş skalasına göre okul öncesi çağı çocuklarından beklenen sosyal ve duygusal profilin birbirine oldukça benzer olmasının önemli bir rol oynadığı düşünülebilir. Ünsal (2010) okul öncesi eğitim sürecinde olan çocukların sosyal duygusal uyum becerileri ve davranış sorunlarını incelediği çalışmasında doğum yılının anlamlı farklılık yaratan bir değişken olmadığını gözlemlemiştir.

Cinsiyet: Okul öncesi eğitiminde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişiminin tüm alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Sosyal ve duygusal gelişim alanında cinsiyet eksenli yaklaşımın çağımızdaki eril sistemin zayıflatılması ile ilgili olduğu düşünülebilir. Eril eksenli yaklaşımların gittikçe silikleşmesi ve çocuğa olan yaklaşımda daha derinlikli bir yaklaşımın sosyal ve duygusal gelişime de nüfuz ettiği düşünülebilir. Cinsiyetler arası eşitsizliğe karşı tüm dünyada ve

Ülkemizde meydana gelen gelişmelerin de bu bulguya ulaşmada rol aldığı söylenebilir. şentürk (2007) ocukla daha yakın temasta olan ebeveyn kimliğine sahip annelerin ocuk yetiştirme tarzı ile çocukların sosyal duygusal uyumunu incelediği çalışmasında benzer bulguya ulaşarak cinsiyetin anlamlı bir farklılık yaratmadığını tespit etmiştir. Abanoz ve diğerleri (2022) ocuklarda sosyal duygusal becerilerin cinsiyet ile olan ilişkisini inceledikleri çalışmalarında cinsiyetin anlamlı bir değişken olmadığı bulgusunu elde etmişlerdir.

Ebeveyn Yaşı: Okul ncesi eğitiminde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişiminin tüm alt boyutlarının ebeveyn yaşına göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür. Sosyal ve duygusal gelişimde ebeveyn yaşının bir rol oynamaması, toplumda bilgiye erişim araçları ve kurumsal eğitimin yaygınlaşması ile beraber kuşaklar arası bir homojenleşmenin meydana gelmesinden kaynaklı olduğu kanaati geliştirilebilir. Ebeveynlerin yaş fark etmeksizin ocuk eğitimine dair görüşlerinin aynı kaynaktan beslenmesi (okul, geleneksel yapı, medya vs.), benzer bakış açılarının gelişmesine sebep olabilir. zbey ve Alisinanoğlu (2009) okul öncesine devam eden çocukların problemli davranışlarının üzerinde rol oynayan değişkenleri incelediği çalışmasında benzer bulguya ulaşarak ebeveyn yaşının önemli bir farklılığa neden olmadığını gözlemlemiştir.

Ebeveyn Eğitim Durumu: Okul ncesi eğitiminde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişiminin tüm alt boyutlarının ebeveyn eğitim durumuna göre anlamlı bir fark göstermediği anlaşılmıştır. Ebeveyn eğitim durumunun hâlâ ocuk-ebeveyn ilişkisinde güçlü bir faktör olarak karşımıza çıkmamasının sebebi; araştırmanın yapıldığı yer olan Diyarbakır'da geleneksel aile yapısına modern pedagojik kültürün etki etmede ciddi zorluklar yaşamasından dolayı olduğu düşünülebilir. Bu geleneksel yapıda çocuğa olan bakış açısında yer yer kültürel aktarımın etkisinin hissedilmesi bu bulgunun sebebi olabilir. Enformasyon ağında olunmasından dolayı eğitim durumunun değil bilgiye erişimin rol oynadığı da düşünülebilir. Işık (2006) ailenin örgütsel kapasitesinin çocukların sosyal duygusal becerileri ile ilişkisini incelediği çalışmasında, anne ve baba eğitim düzeylerinin alt boyutlara göre anlamlı farklılıklar yarattığını tespit etmiştir. Türkyılmaz ve Pekdoğan (2019) yaptıkları sosyal beceriler ve okula hazırbulunuşluk düzeyi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, ebeveynlerin eğitim durumunun anlamlı bir değişken olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Aile Algılanan Gelir Düzeyi: Okul öncesi eğitiminde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişiminin tüm alt boyutlarında aile algılanan gelir düzeyinin anlamlı bir farka neden olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde Yaşar Ekici (2015) çocukların sosyal becerileri ile aile özelliklerinin arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, algılanan gelir düzeyinin sosyal yetiler üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Örneklem grubunda orta gelirli katılımcıların sayısının düşük ve yüksek gelirli gruba çok daha fazla olması bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca algılanan gelir düzeyinin, araştırmanın yapıldığı Diyarbakır ilinde henüz sınıflı bir toplumsal yapı yaratmaması da sonuca etki ettiği düşünülebilir. Zira sınıflı toplumlarda, mensup olunan sınıfa özgü bakış açısının çocuk eğitime dair bakış açısına da etki ettiği görülmektedir (Alphan, 2009).

Ebeveyn Medeni Durumu: Okul öncesi eğitiminde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişiminin tüm alt boyutlarında ebeveyn medeni durumunun anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Ebeveyn medeni durumunda anlamlı bir farka ulaşılmamasının nedeni olarak; örneklem grubunda bekâr ebeveynlerin tüm katılımcıların sadece %6,8'ini oluşturmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Bekâr sayısının %20,5'ni oluşturduğu; Postoğlu'nun (2021) okul öncesine devam eden beş yaş çocuklarının sosyal uyum becerilerini anne baba tutumlarına göre incelediği çalışmasında, evli ebeveynlerin çocuklarının sosyal becerilerinin daha güçlü olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Ebeveyn Meslek Durumu: Okul öncesi eğitiminde devam eden çocukların sosyal duygusal gelişiminin tüm alt boyutlarında, ebeveyn meslek durumu anlamlı bir farklılık yaratmamıştır. Araştırmanın yapıldığı şehir olan Diyarbakır'da ve ülkemizde meslekî kimliklerin kişilerin aile anlayışını güçlü bir şekilde etkileyememesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Meslekî bağlamda gelişen bakış açılarının çocuk eğitiminde hâlâ rol oynamaması, aile odaklı toplulukların çalışma yapılan şehirde güçlü olmasından ileri gelebilir. Meslekî toplulukların birçok alanda bakış açısı henüz geliştiremediği, çalışma yapılan şehir gözlemlenmektedir. Atmaca ve diğerlerinin (2020) okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerini bazı demografik özelliklere göre incelediği çalışmasında, ebeveyn meslek durumunun anlamlılık farklılıklara yol açmadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Alt Problem 3. Okul öncesi eğitiminde devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal beceriler ve psikolojik dayanaklıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal becerileri ve psikolojik dayanıklılığı arasında yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda tüm alt boyutlar ve toplam ölçek puanları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu fakat bunun anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

5.2. Öneriler

- Literatürde çocuk hakları ile ilgili çalışmalar daha fazla yapılmasına ilgi uyandırılarak eğitim süreçlerindeki etkisi derinleştirilebilir. Ülkemizde çocuk haklarının okul öncesi eğitim programlarındaki yeri araştırılabilir. Programda ana temalarda birinin çocuk haklarının olması için dikkat çekilebilir.
- Millî Eğitim Bakanlığı, çocuk haklarını değerler eğitiminin bir alt başlığı olarak tüm eğitim kademelerinde programlara dâhil edebilir.
- Çocuk hakları farkındalığının ebeveynlerde artırılması için formel ve in formel şekilde çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar ile çocuk haklarına dair duyarlılıklar artırılarak çocuklara dönük birçok suçun da önüne geçilebilir. Pedagojik içerikli çalışmalar, yasal çalışmalarla koordineli bir şekilde yürütülebilir.
- Çocuk hakları ile ilgili medya, sivil toplum kuruluşları ve kamusal alanın diğer unsurları tarafından daha titiz çalışmalar yapılabilir.
- Ebeveynlerin çocuk hakları ile ilgili bilinç düzeylerinin çocuklarda neleri etkilediği ile ilgili yeni ölçme araçları geliştirilebilir veya yurtdışında geliştirilmiş ölçme araçları Türkçeye uyarlanabilir. Böylelikle çocuk haklarına dair toplumdaki bilinç düzeyinin çocukların gelişim süreçlerine etkisi daha net bir şekilde ortaya konulabilir.
- ‘Ebeveyn tutumları ve çocuk hakları’ başlığında ayrı bir çalışma literatürü meydana getirilerek daha derinlikli yaklaşımlar elde edilebilir.

KAYNAKÇA

- Abanoz T., Gülay Ogelman H., & Saraç S. (2022). Küçük çocuklarda cinsiyete göre sosyal ve duygusal yeterlik. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 95-104.
- Abbastürnüklü, Y. D. D. (2004). Okullarda sosyal ve duygusal öğrenme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 37(37), 136-152.
- Akyüz, E. (2013). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alpman, P. S. (2009). Toplumsal sınıflar ve eğitim. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 234869).
- ASPB. (2013). Ulusal çocuk hakları strateji belgesi ve eylem planı 2013-2017. Ankara
- Atmaca, R. N., Gültekin Akduman, G., & Şepitci Sarıbaş, M. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin bazı demografik özelliklere göre incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, 6(2), 157-173.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2). 569-585.
- Aydın, A. (2000). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Bursa: Alfa Basım.
- Ayhan, M., & Tuğluk, M. N. (2021). Çocuk hakları programının ebeveynlerin çocuk hakları tutumuna olan etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 115, 365-384.
- Baker, J. (2004). *Parenting. childhood studies an introduction*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Journal Of Bitlis Eren University Institute Of Social Sciences*, 7(1), 231-274.
- Baumrind, D. (1978). Reciprocal rights and responsibilities in parent-child relations. *Journal Of Social Issues*, 34(2), 179-196. <https://doi.org/10.1111/J.1540-4560.1978.tb01038.x>

- Baydan, Y. (2010). *Sosyal-duygusal beceri algısı ölçeğinin geliştirilmesi ve sosyal-duygusal beceri programının etkililiği*. (Doktora Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 265235).
- Bektaş, M., Ve Özben, Ş. (2016). Evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 215- 240
- Best Start Resource Centre (2018). *Building resilience in young children*. <https://resources.beststart.org/wp-content/uploads/2018/11/K35-E.Pdf> Adresinden Alınmıştır.
- Bierman, K. L. & Motamedi, M. (2015). *Social and emotional learning programs for preschool children*. J. Durlak, C. Domitrovich, R. P. Weissberg, & T. Gullotta (Eds.) *Handbook of social and emotional learning: research and practice içinde*. New York: Guilford.
- Brooks-Gunn, J., & Markman, L. B. (2005). The contribution of parenting to ethnic and racial gaps in school readiness. *The Future Of Children*, 15(1), 139-168.
- CASEL GUIDE-. (2013). *Effective social and emotional learning programs: preschool and elementary school education*. Chicago: Author.
- Cohen, J. (2001). Social and emotional education: core concepts and practices. In J. Cohen (Ed.), *Caring classrooms intelligent schools the social emotional education of young children* (Pp.3-29). New York: Teacher College Press.
- Council Of Europe. (2016). *Avrupa konseyi çocuk hakları stratejisi (2016-2021)*. <https://rm.coe.int/Avrupa-Konseyi-Cocuk-Haklar-Stratejisi-2016-2021-/1680931c9b> Adresinden Alınmıştır.
- Covell, K. (2012). *Child Rights C, Butler (Eds.), The movement, international law and opposition*. Purdue University Press: Indiana.
- Crick, N. R., Ostrov, J. M., & Werner, N. E. (2006). A longitudinal study of relational aggression, physical aggression, and children's social-psychological adjustment. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 34(2), 127-138.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. İstanbul: Nobel Yayınevi.

- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1997). *T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu yayını*. Ankara
- Çılga, İ. (2001). Demokrasi, insan hakları kültürü ve çocuk hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 69–73.
- Cirhinlioğlu, F. G. (2001). *Çocuk ruh sağlığı ve gelişimi: okul öncesi dönem*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Çubukçu, Z Ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 155-174.
- Dağ, H., Doğan, M., Sazak, S., Kaçar, A., Yılmaz, B., Doğan, A., & Arıca, V. (2015). Çocuk haklarına güncel yaklaşım. *Cukurova Medical Journal*, 40(1), 1-5.
- Day, D. M., Peterson-Badali, M., & Ruck, M.D. (2006). The relationship between maternal attitudes and young people's attitudes toward children's rights. *Journal Of Adolescence*, 29(2), 193-207.
- Denham, S. A. (2006). Social-emotional competence as support for school readiness: what is it and how do we assess it? *Early Education And Development*, 17(1), 57–89. https://doi.org/10.1207/S15566935eed1701_4.
- Dinç, B. (2015). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi-ENAD*, 3(1), 7-25.
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk Ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62. <https://doi.org/10.36731/Cg.472028>
- Doğan, İ. (2004). *Modern toplumda vatandaşlık demokrasi ve insan hakları: insan haklarının kültürel temelleri (Beşinci Basım)*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dokumaci, S. & Epcacan, C. (2023). Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin algılarının incelenmesi. *Okul Öncesi Ve Temel Eğitim Dergisi*, 4(1), 1-15. Doi: 10.29329/Jpee.2023.593.1
- Dupont, S., Mikolajczak, M., & Isabelle Roskam, I.(2022). The Cult of the child: a critical examination of its consequences on parents, teachers and children. *Social Sciences* 11(3), 141.
- Erbay, E.(2013). *Çocuk hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

- Eren Yavuz, K. (2002). *Duygusal zeka gelişimi*. Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.
- Erkan, S. (2013). Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar (Edt: Z. Fulya Temel). *Aile Eğitimi Ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları içinde*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Freeman, M. (2015) *The future of children's rights*. Boston: Brill Nijhoff.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: İmge
- Garnezy, N. (1993). Children in poverty: resilience despite risk. *Psychiatry*, 56, 127-136.
- Giddens, A., Özel, H., & Güzel, C. (2000). *Sosyoloji*. Ayraç Yayınevi.
- Gizir, C. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Turkish Psychological Counseling And Guidance Journal*, 3(28), 113-128.
- Grusec, J.E. & Danyliuk, T. (2014). *Parents' attitudes and beliefs: effects on children's development*. In Tremblay RE, Boivin M, Peters Rdev, (Eds),. Tremblay R.E., Subject Ed. Toronto: Encyclopedia Of Early Childhood Development.
- Gul, N. (2021). Parenting styles out comes on psychological well-being of children. *Rawal Medical Journal*, 46(3), 652-655
- Gülay Ogelman, H., Saraç, S., Önder, A., Abanoz, T., & Akay, D. (2021). Okul öncesi sosyal-duygusal beceriler ve psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin türkçe geçerlik güvenirlik çalışması. *International Journal Of New Trends In Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 10(4), 231-242.
- Gülay, H. & Akman, B. (2009). Okul öncesi dönemlerde sosyal beceriler. Pegem Akademi.
- Güner, A. (2011). *Okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin bağlanma güvenlikleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yüksek Lisan Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 291635).
- Güngör Aytar, A. (2015). *Toplumsal ve duygusal gelişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hamon, H. (2006). "Avrupa hukuku'nda çocuk ve genç adalet sistemi", *çocuk ve genç adalet sistemi sempozyumu*. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları
- Howe, B. R., & Cowell, K. (2010). Miseducating children about their rights. *Education, Citizenship And Social Justice*, 5(2), 91–102.

- Işık, B. (2006). *Ailenin örgütsel ve yapısal niteliğinin 60–72 aylık çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 191713).
- İnan, A. N. (1995). Çocuk hakları sözleşmesi. *AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(4), 768-769.
- Jacob, L., Benick, M., Dörrenbächer, S. & Perels, F. (2020). Promoting self-regulated learning in preschoolers. *Journal of Childhood, Education & Society*, 1(2), 116-140.
- Kandır, A. & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38. <https://doi.org/10.21560/Spd.50742>.
- Karakaş, B. & Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: Çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 887-906.
- Karasar N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaytez, N., Kaytez, N. & Durualp, E. (2014). Türkiye’de okul öncesinde oyun ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 110-122.
- Kent Kükürtçü, S. (2011). *5-6 yaş çocuklarının ailelerin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 308314).
- Kesayak, Y. (2018). *Ailede çocuk haklarının uygulanma düzeyine ilişkin ebeveyn görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 537432).
- Kesayak, Y., & Karatekin, K. (2020). Ebeveynlerin ailede çocuk haklarını uygulama düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 312-335.
- Kılıçgün, M. Y. (2011). Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve standardizasyonu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(31), 1-22.

- Kılıçgün, M. Y. (2015). Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumları ile ebeveynlik rolleri arasında ilişki. *Hacettepe University Faculty Of Health Sciences Journal*, 1, 511-522.
- Kızılırmak, K. (2015) *Ankara il merkezinde yaşayan 61-72 aylar arasında çocuğu olan annelerin, çocuk hakları ve anne olmaya ilişkin bilgi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*.(Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 388191).
- Koschaker, P. (1997). *Roma özel hukukunun ana hatları*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Köksal, H. (2008). Çocukluk, değişen dünya ve tarih öğretiminden beklentiler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 388-396.
- Kulaksızoğlu, A. (2003). *Farklı gelişen çocuklar*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Kurt, S. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36, 99-127.
- Kurtdede Fidan, N., & Özaydın, A. (2019). Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin metaforik algıları. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 361-378.
- Maccoby E.E., & Martin J.A. (1983.) *Socialization in the context of the family: parent child interaction*. P. H. Mussen & E. M. Hetherington, *Handbook Of Child Psychology: Socialization, personality, and social development* (4th Ed.) İçinde. New York: Wiley
- Maddi, S.R. (1987). Hardiness training at illinois bell telephone. Opatz, J.P. (Eds.) *Health promotion evaluation* (Pp. 101- 115). National Wellness Institute: Stevens Point.
- Masten, A.S. (2001). Ordinary magic. *American Psychologist*, 56(3), 227-238
- Mayr, T., & Ulich, M. (2009). Social-emotional well-being and resilience of children in early childhood settings -PERIK: An empirically based observation scale for practitioners. *Early Years: An International Journal Of Research And Development*, 29(1), 45-57.

- Meinke, H. (2019). *Understanding the stages of emotional development in children. rasmussen college.* <https://www.Rasmussen.Edu/Degrees/Education/Blog/Stages-Of-Emotional-Development/> Adresinden Alınmıştır.
- Merey, Z. (2016). *Çocuk hakları.* Ankara: Pegem Akademi.
- Morine, S.L.(2000). *Children's and parents' attitudes towards children's rights and perceptions of family relationships.* (Order No. 0-612-53473-1). Available From University Of Toronto, Tspace Repository, School Of Graduate Studies – Theses, Master Thesis, Toronto University. <https://Tspace.Library.Utoronto.Ca/Bitstream/1807/14423/1/MQ53473.Pdf>
- Morrison, G. S. (2012). *Early childhood education today.* Pearson: Boston-USA.
- Öngider N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440. Doi:10.5455/Cap.20130527
- Özbey, S. & Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60–72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Özgün, Ö. (2013). Ebeveynlikle ilgili kuramlar ve araştırmalar. Temel, F. Z.(Ed.). *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları içinde.* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbek, M. F. (2004). Toplumsal yaşamda empati. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 1(1), 1-16.
- Özyürek, A. (2017). Okul öncesi çocukların duyguları tanıma ile duyguları yönetme ve arkadaşlık becerileri arasındaki ilişki. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 59, 128-140.
- Özyürek, A. & Tezel Şahin, F. (2005). 5 ve 6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Padesky, C. A. & Mooney, K. A. (2012). Strengths-based cognitive-behavioral therapy: a four-step model to build resilience. *Clinical Psychology And Psychotherapy*, 19(4), 283-290.

- Passons, W.A. (1975) *Gestalt Approaches In Counseling*, NewYork, Holt, Rinehart And Winston, S.184-188.
- Postoğlu, B. A. (2021). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal Of Academic Social Science*, (100), 311-330.
- Pekdoğan, S. (2024). *Erken çocukluk döneminde ihmâl ve istismar*. Ankara: Eğiten.
- Pearce, C. (2011). *A short introduction to promoting resilience in children*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Raver, C. (1997). Poor children gain social competence from sensitive interaction with parent. *Brown University Child & Adolescent Behavior Letter*, 13(7), 1-2.
- Raver, C. C., & Knitze, J. (2002). *Ready to enter: What research tells policymakers about strategies to promote social and emotional school readiness among three- and four-year-old children*. Columbia University: National Centre For Children In Poverty.
- Ravitch, NK (2013). *Okul öncesi için sosyal-duygusal varlıklar ve dayanıklılık ölçeğinin geliştirilmesi ve ön geçerliliği*. Doktora Tezi, Oregon Üniversitesi.
- Rose-Krasnor, L. (1997). A nature of social competence: A theoretical review. *Social Development*, 6(1), 111-135.
- Ruddick, W. (1989). When Does Childhood Begin? In G. Scarre (Editor). *Children, parents and politics içinde*. New York: Cambridge University Press.
- Saarnı, C. (2001). Cognition, context and goals: significant components in social-emotional effectiveness. *Social Development*, 10 (1), 125- 127.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk Ve Medeniyet*, 1(2), 43-56.
- Sailor, D. H. (2004). *Supporting children in their home, school, and community*. Boston: Allyn And Bacon.
- Sak, R., Şahin Sak, İ., Atılı, S., & Şahin, B. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991. <https://doi.org/10.17860/Efd.33313>

- Salmenkivi, E., Kasa, T., Putkonen, N., & Kallioniemi, A. (2022). human rights and children's rights in worldview education in Finland. *Human Rights Education Review*, 5(1), 47–69. <https://doi.org/10.7577/Hrer.4456>
- Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sutton, P.B. (2003). *The relationship between parents' attitude toward children's rights, parenting styles, and children's right to sexuality education*. (Unpublished Dissertation). Alliant International University, Fresno. California, USA.
- Şahan Aktan, B. & Önder, A. (2018). Okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılık. *Eğitim Kuram Ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 20-30.
- Şahin, D., Ocak Karabay, Ş., & Demir, T. (2017). 5 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-14.
- SHÇEK, (2006). Çocuk koruma sisteminin değerlendirilmesi nihai rapor, Sosyal Araştırmalar Merkezi (SAM), Ankara.
- Şentürk, S.(2007). *5–6 yaş çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile bu çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin karşılaştırılması*.(Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 221522).
- Takahashi Y., Okada K., Hoshino T. & Anme T. (2015). Developmental trajectories of social skills during early childhood and links to parenting practices on a Japanese sample. *PLOS ONE*, 10(8), 1-14. DOI:10.1371/Journal.Pone.0135357
- Taşkın, A. (2019). *Çocuk hakları konusunda ebeveyn tutumları ile ortaokul öğrencilerinin farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*.(Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 542464).
- Tatlı, S., Selimoğlu, H. & Bademci, D. (2012). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 101-114.
- Tutkun, Ö. F. ., & Koç, M. (2003). Çocuk hakları sözleşmesi çerçevesinde Türkiye`de çocuk haklarına yönelik çalışma ve yasal düzenlemeler. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(2), 11-23.

- Türkyılmaz, M.İ. & Pekdoğan, S. (2019). 6-7 yaş çocuklarda sosyal davranış ve okula hazırbulunuşluğun bazı değişkenler açısından incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 133-160.
- UNICEF (1989). *Çocuk haklarına dair sözleşme*. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-Haklar%C4%B1na-Dair-S%C3%B6zle%C5%9Fme> Adresinden Alınmıştır.
- Ülgen, G. ve Fidan, E. (1997). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Ünsal, Ö.F. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları ile davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 279841).
- Ünsal, F. Ö., & Uyanık Balat, G. (2016). The Effects of “resilience program for preschool children” on 5-year-old children’s social skills. *Eğitim Kuram Ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-11.
- Yaşar Ekici, F. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2)
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2011). *Anne baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, E., Yaman Baydar, I. Kandır, A., & Gelişli, Y. (2017). *Ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının bazı değişkenler yönünden incelenmesi*. International Children’s Rights Congress (CRC): 139-149. Düzce: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 231784).
- Yeşil, R. (2002). *Okul ve ailede insan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye’de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 43-58. <https://doi.org/10.21560/Spd.15089>
- Washington, F. (2010). *5-6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katılımı çocuk hakları eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından Edinilmiştir. (Tez No: 279871).
- Wolfe, J. B. (1998). *The relation between mother’s and children’s understanding of rights*. *Unpublished Dissertation*, Toronto University, Toronto, Canada.

EKLER

Ek 1: Etik Kurul Kararı

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi : 28-12-2023		Oturum Sayısı : 17	
		Karar Sayısı : 2	
Etik Açısından Uygun			
Çalışma Adı		EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TUTUMU İLE ÇOCUKLARIN SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	
Araştırmacılar		Yüksek lisans Öğrencisi FIRAT AYGEN (Yürütücü) Doç.Dr. SERPİL PEKDOĞAN (Danışman)	
Başkan		Prof.Dr. Hakan ÖZDEMİR	
Kurul Üyeleri			
Kullanıcı Mehmet YILMAZ		Prof.Dr. Yusuf BATAR	
Prof.Dr. Mehmet ÖNAL		Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR	
Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK		Prof.Dr. Nesrin SİS	
Prof.Dr. Lutfiye ÖZDEMİR			

Ek 2: Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni

T.C.
DİYARBAKIR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-30769799-44-98577111
Konu : Araştırma İzni (Fırat AYGİN)

11.03.2024

.....KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Fırat AYGİN'in "**Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutum ile Çocukların Sosyal Duygusal Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" konulu araştırma çalışmasını İlimize bağlı okul türlerinde, özel bağımsız anaokulu , özel anasınıfı resmi bağımsız anaokulu, resmi anasınıfı öğrencilere ve öğrenci velilerine uygulama talebi 08.03.2024 tarih ve 98395072 sayılı Müdürlük Onayı ile uygun görülmüştür.

Söz konusu etkinliğin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına uygun olarak ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında denetimlerin İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü ile ilgili okul Müdürlüğü tarafından yapılması ve derslerin aksatılmaması kaydıyla araştırma çalışmasının gönüllülük esasına bağlı olarak yapılması uygun görülmektedir.

Gereğini rica ederim.

Mehmet BULUT
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür Yard.

- Ek:

- 1- Onay Yazısı (1 Sayfa)
- 2- Anket Belgeleri

- Dağıtım:

- 17 İlçe Kaymakamlığına
- (İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Ek 3: Aydınlatılmış Onam Formu

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda, **'EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TUTUMU İLE ÇOCUKLARIN SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ'** başlıklı araştırma "Serpil PEKDOĞAN ve Fırat AYGEN" tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocuklarına sahip ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumu ile çocukların sosyal duygusal gelişiminin arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırmanın Nedeni: Alan yazında bu tür bir çalışmanın olmaması ve konu ile ilgili aileler, eğitim çalışanları ve diğer çalışanlara ışık tutmak.

Süresi: 3 Ay

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Diyarbakır'da yaşayan ve çocukları okul öncesi eğitime devam eden aileler.

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Fırat AYGEN e-posta:

İmza:

Fırat AYGEN

Ek 4: Ölçek İzinleri

Muge KILIÇGÜN
 Alıcı: ben ▼

Sayın Aygen,

Yazışmada yaşanan aksaklık nedeniyle umarım sizi zor durumda bırakmamışım. Araştırmanızda ihtiyacınız olabilecek bilgileri içeren dosyayı ekte gönderiyorum. Keyifli bir araştırma süreci yaşamınızı dilerim. Saygılarımla,

Doç. Dr. Müge YURTSEVER KILIÇGÜN

Gönderen: [Redacted]

Gönderildi: [Redacted]

Kime: Muge

Konu: ÖlÇEK İZNI

...

[İleti kısaltıldı] [Tüm iletiyi görüntüle](#)

Bir ek • Gmail tarafından tarandı

11:20

99

SEARS Türkçe form

Harici

Hülya Gülay O... 1 Nis 2023

alıcı: ben

Hocam merhaba, ölçme aracını ekte paylaşıyorum. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

...

Sosyal-
Duygusal Yet...

W Doküman

SDYPY_ÖLÇEK
_SONHALİ.d...

W Doküman

ben 2 May 2023

alıcı: Fırat ^

KimdeSerpil Pekdoğan

Alıcı Fırat Aygen

Tarih 2 May 2023 15:22

...

Ek 5: Kişisel Bilgi Formu

ÖRNEK	Tümüyle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Pek Katılmıyorum	Hiçbir zaman Katılmıyorum
"Çocukların ağız ve diş sağlığının muayene ve tedavisi, ücretsiz olmalıdır."	X				

Görüşlerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

Çocuğunuzun doğum tarihi://

Çocuğunuzun cinsiyeti: Kız () Erkek ()

Yaşınız: 20-30 arası () 31-40 arası () 41-50 arası () 51-60 arası ()

Doğup büyüdüğünüz yer: Köy () Kasaba () İlçe () Şehir merkezi ()

Eğitim durumunuz: Okur-yazar () İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisans Üstü ()

Mesleğiniz:

Aşağıdaki gelir dağılımlarından hangisine kendinizi dahil edersiniz?

Dar gelirliyiz () Ortanın altı gelirliyiz () Orta gelirliyiz () Ortanın Üstü Gelirliyiz () Varlıklıyız ()

Medeni durumunuz: Evliyim () Boşandım () Eşim vefat etti () Birden fazla evlilik yaptım ()